

Keurusselkä satamat ja reitit -hanke

2019

LOPPURAPORTTI

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

KEULINK

MW-Kehitys

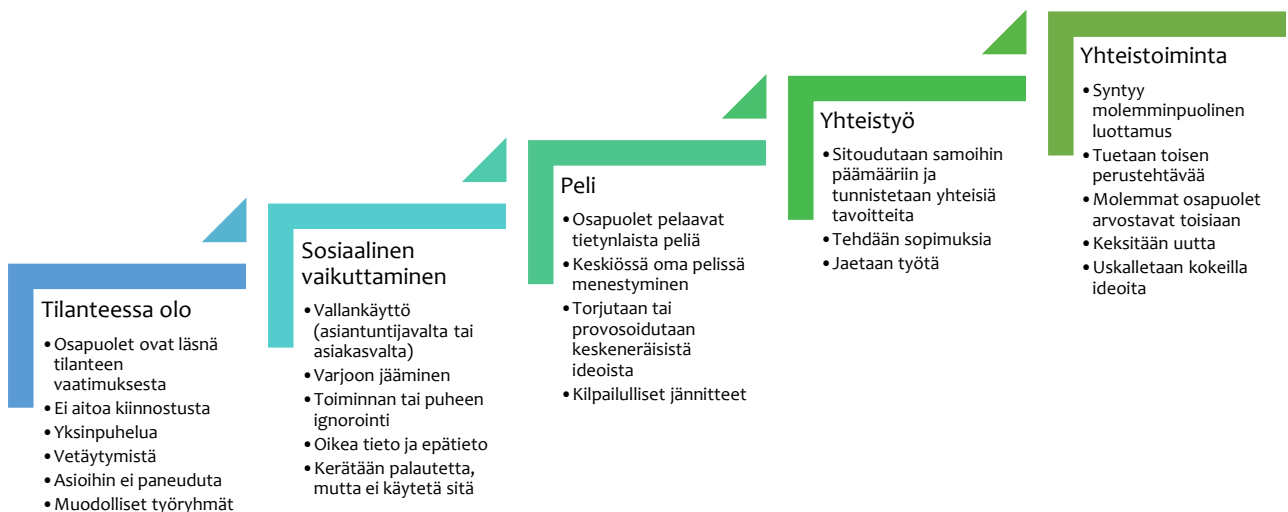
ESIPUHE

Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeessa on laadittu suunnitelmia alueen luontoreittien ja satamien sekä niihin liittyvän elinkeinoelämän kehittämiseksi. Hankkeen aikana on vahvistunut luottamus siihen, että luonto on alueella kaikkien yhteinen asia. Sen osoittaa yhteinen ja positiivinen tahtotila, joka on ollut Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen työn pohjana koko hankkeen ajan. Keurusselän alueella asuvan ei tarvitse lukea lukuisista tutkimuksista luonnon positiivisista vaikutuksista hyvinvointiin ja jaksamiseen, vaan sen voi kokea itse päivittäin.

Keurusselän alueen luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkoilua leimaa se, että Keuruulla ja Mänttä-Vilppulassa ei ole kansallispuistoa, eikä näin ollen Metsähallituksen luomaa pohjaa ulkoilureiteille. Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien taloustilanne ei mahdollista sitä, että ne voisivat ottaa ylläpitääkseen alueen satojen kilometrien reittiverkostot. Reitti- ja taukopaikkaverkostojen kehittämiseen ja ylläpitoon tarvitaan yhteistä työtä.

Kaarina Mönkkönen (2002) käsittelee yhteistoiminnan käsitettä väitöskirjassaan. Seuraavaan taulukkoon on koottu Mönkkösen esittelemät sosiaalisen vuorovaikutustilanteen viisi perustasoa.

Kuva 1 Sosiaalisen vuorovaikutustilanteen viisi perustasoa Kaarina Mönkkösen (2002, s. 42-43 ja 2011, dia 19) mukaan

Mönkkönen (2002) toteaa, että yhteistoiminta, korkein sosiaalisen vuorovaikutuksen taso, on harvinainen. Se on mielestäni kuitenkin juuri se taso, jota kaikessa toiminnassa tavoittelemalla voisi pienillä paikkakunnilla syntyä jotain aitoa, josta ihmiset – sekä paikalliset että matkailijat – vaikuttavat. Alueen elinvoiman kehittämiseen tarvitaan rohkeutta rikkoa perinteisiä asetelmia ja mahdollistaa matalan kynnyksen yhteistyö, niin myös luonnon virkistyskäytön ja luontomatkoilun kehittämisessä. Se, että tekee siitä mitä on, niin hyvää kuin mahdollista, ei aina vaadi suuria investointeja.

Yhteistyön ja toivottavasti myös yhteistoiminnan rakentaminen tapahtuu verkostossa toimivien yksilöiden kautta. On tärkeää, että jokainen toimija – niin kaupungin työntekijä, yrittäjä kuin yhdistystoimija – tietää oman roolinsa luontoasioiden äärellä. Yhteistyön vastuut, tehtävät ja prosessikuvaukset täytyvät olla selviä. Kaupunkiorganisaatiot ovat olemassa asukkaita varten, yrittäjät kehittävät paikallista elinkeinoja ja yhdistystoimijat tekevät vapaaehtoista työtä asioiden eteenpäin viemiseksi. Koordinoitua luonnon virkistyskäyttöä ja sen kehittämistä tukevaa verkostoa meillä ei vielä Keuruulla ja Mänttä-Vilppulassa ole. Se täytyy luoda yhdessä ja etsiä ruohonjuurityönä juuri tällä alueella toimivat toimintamallit. Ilman koordinoitua tällaista yhteistoimintaa ei synny.

Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen loppuraporttiin on koottu lyhennetyksi hankkeen laatimien kehittämissuunnitelmien pääkohdat ja kuvattu kehittämisen prosessit. Hankeraportti on laadittu niin,

että lukija löytää sisällysluettelon perusteella etsimänsä tiedon. Ensimmäinen luku toimii hankkeen tiivistelmänä. Toisesta luvusta viidenteen lukuun esitellään tarkemmin hankkeen tavoitteet, toteutus, kustannukset ja tehdyt toimenpiteet. Näissä luvuissa tarkastellaan hankesuunnitelman toteutumista.

Tuloksia esitellään luvussa kuusi. Esitykset jatkotoimenpiteiksi on koottu tiivistetysti lukuun seitsemän. Tuloksia analysoidaan luvussa kahdeksan. Suosittelen ehdottomasti tutustumaan myös eri aihealueista laadittuihin kehittämissuunnitelmiin. Ne ovat loppuraportin liitteinä.

Lämmin kiitos kaikille hankkeen toteuttamiseen osallistuneille!

Iloa poluille toivotellen,

Satu Soutolahti

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe.....	2
Sisällysluettelo	4
1 Hankkeen perustiedot, tarve ja tausta	6
Toteuttajan nimi.....	6
Hankkeen nimi ja hanketunnus	6
Hankkeen toteutusaika	6
Yhteenveto hankkeesta.....	6
Hankkeessa laaditut raportit ja kehittämissuunnitelmat	6
Hankkeen yhteistyökumppanit	7
Hankkeen tarve ja tausta.....	8
2 Tavoitteet	9
Hankkeen päätavoitteet.....	9
Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on.....	9
Hankkeen alueelliset pitkän tähtäyksen tavoitteet	10
3 Toteutus ja resurssit	11
Rahoitus.....	11
Aikataulu	11
Resurssit	11
Toteutuksen organisaatio	11
Raportointi ja seuranta.....	12
Toteutusoletukset ja riskit	12
Tiedotus.....	12
4 Kustannukset.....	14
Toteutuneet ostopalvelut	14
5 Hankkeen toimenpiteet.....	15
Hankeprosessin eteneminen.....	16
Hankkeessa järjestetyt tilaisuudet	17
6 Tulokset	18
Mäntän ja Keuruun satamien yleissuunnitelmat	19
Toimintasuunnitelmatasoiset selvitykset Keuruulla ja Mäntässä	20
Keuruselän alueen reitti- ja taukopaikkaverkoston kehittäminen	24
Reittien testaus.....	25
Palvelukytkenät ja yritysryhmähankkeen käynnistäminen.....	27
7 Tavoitteena Keuruselän reitistöjen ja satamien kokonaisuus	28
Taajamien ja niiden läheisyyden kevyen liikenteen väylät.....	33
8 Hankkeen vaikutusten arviointi	34
Hankkeen toteuttamisen haasteet.....	34
Hankkeen tulosten seuranta ja hyödyntäminen.....	35
Kehittämisen haasteita ja niiden analysointia	36
9 Allekirjoitus ja päiväys	38
10 Lähdeluettelo	39

LIITTEET

- LIITE 1 Keuruun ja Mäntän satamien kehittämissuunnitelma
- LIITE 2 Nyyssänniemen leirintäalueen kehittämissuunnitelma
- LIITE 3 Tervan rannan kehittämissuunnitelma
- LIITE 4 Vanhan Keuruun kulttuuritapahtumien kehittämissuunnitelma
- LIITE 5 Keuruun Kaivoslahden linnustokunnostuksen suunnitelma
- LIITE 6 Kolhon ja Ukonselän alueen palveluiden ja reittien kehittämissuunnitelma
- LIITE 7 Mäntän kulttuuri- ja taidekohteiden kytkeminen luontoreitteihin
- LIITE 8 Mäntänvuoren ulkoilualueen kehittämissuunnitelma
- LIITE 9 Keurusselän kraatterimatkaailun kehittämissuunnitelma
- LIITE 10 Keurusselän alueen luontoreitti- ja taukopaikkaverkoston kehittämissuunnitelma
- LIITE 11 Reittiaineisto – Keurusselän luonto- ja kulttuurireitit
- LIITE 12 Taukopaikka-aineisto – Keurusselän taukopaikkoja
- LIITE 13 Reitin arviointilomake

1 HANKKEEN PERUSTIEDOT, TARVE JA TAUSTA

Toteuttajan nimi

Kehittämissyhtiö Keulink Oy
Keskusaukio 3
42700 Keuruu
www.keulink.fi

Hankkeen nimi ja hanketunnus

Keurusselkä Satamat ja Reitit -hanke
Hankenumero 65476

Hankkeen toteutusaika

Hanke toteutettiin 31.7.2018 – 14.10.2019.

Yhteenveto hankkeesta

Hankkeen tavoitteet ja toimenpiteet ovat tähdänneet

1. kehittämissuunnitelmien tekoon ja
2. satamien, reittien ja muiden hankesuunnitelmaan valittujen kohteiden kehittämisen koordinointiin.

Hankkeen tehtävänä oli selvittää ja luoda kokonaiskuvaa Keurusselän alueen satamista ja reiteistä. Hankkeessa tehtiin suunnitelmia sekä satamien että reittien kunnostamisen osalta – mitä, millä aikataululla, keiden toimesta ja millä rahoituksella niitä kunnostetaan. Suunnitelmien pohjalta Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupungit voivat saada rakennettua toimivan satamien ja reitistöjen kokonaisuuden. Kehittämisen koordinointi on ollut sen yhteistyön koordinoitua kaupungin työntekijöiden, asukkaiden, yrittäjien ja yhdistysten välillä. Tämä yhteistyö on mahdollistanut kehittämissuunnitelmien laatimisen.

Hankkeessa laaditut raportit ja kehittämissuunnitelmat

	Julkaistaan Kehittämissyhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla	OSTOPALVELUT
Loppuraportti	X	
Keuruun ja Mäntän satamien kehittämissuunnitelma	X	Sweco Ympäristö Oy
Keurusselän alueen luontoreitti- ja taukopaikkaverkoston kehittäminen	X	
Taukopaikka-aineisto – Keurusselän taukopaikkoja		
Reittiaineisto – Keurusselän luonto- ja kulttuurireittejä		
Kehittämissuunnitelmat		
<i>Keurusselän kraatterimatkailun kehittämissuunnitelma</i>	X	
<i>Keuruun Kaivoslahden linnustokunnostuksen suunnitelma</i>	X	Aallokas Oy
<i>Kolhon ja Ukonselän palveluiden ja reittien kehittämissuunnitelma</i>	X	
<i>Mäntän kulttuuri- ja taidekohteiden kytkeminen luontoreitteihin</i>	X	
<i>Mäntänvuoren ulkoilualueen kehittämissuunnitelma</i>		
<i>Nyysänniemen leirintäalueen kehittämissuunnitelma</i>	X	
<i>Tervan rannan kehittämissuunnitelma</i>	x	
<i>Vanhan Keuruun kulttuuritapahtumien kehittämissuunnitelma</i>	X	
Keuruun melontareitin testausaineisto		Virvatulen taika
Mäntän melontareitin testausaineisto		Virvatulen taika
Ilovuoren maastoreittien testausaineisto		Johtinmiella
Mäntänvuoren maastoreittien testausaineisto		Johtinmiella

Hankkeen yhteistyökumppanit

Seuraavaan taulukkoon on koottu hankkeen pääyhteistyökumppaneita. Lisäksi hankkeeseen ovat osallistuneet ja hankkeen tavoitteiden toteutumista ovat tukeneet lukuisat muut tahot ja yksityiset henkilöt. Kiitos kaikille mukana olleille!

Taulukko 1 Hankkeen yhteistyökumppanit

Rahoittajat	<ul style="list-style-type: none">• Keski-Suomen ELY-keskus• Pirkanmaan ELY-keskus• Kehittämis-yhtiö Keulink Oy• MW-kehitys
Kaupungit	<ul style="list-style-type: none">• Keuruun kaupunki• Mänttä-Vilppulan kaupunki
Paikalliset yhdistykset ja muut tahot	<ul style="list-style-type: none">• Keuruun ev.lut. seurakunta• Keurusselän pursiseura• Keurusselän seura• Keurusseudun luonnonystävät• Keurusseudun partiolaiset• Keurusseudun yrittäjät• Keuruun museo• Kolhon kirjasto• Kolhon kyläyhdistys ja muut Kolhon yhdistykset• Läntisen Keski-Suomen moottorikelkkailijat ry• Serlachius-museot
Paikalliset yritykset	<ul style="list-style-type: none">• Camping Nyssänniemi• Eräopas Markku Jokela• Finsilva Oyj• Hotelli Keurusselkä• Hotelli Viikinhovi• Hubik Oy• Kalastusohjelma-palvelut Happonen Ky• Pappilan Pidot ja Pappilan Taverna• Puutarha-Pete• Ravintola Myllyranta• Tiltalti Shop• Viinitupa Vuorenmaja
Konsultit ja kuullut asiantuntijat	<ul style="list-style-type: none">• Aallokas• Geologian tutkimuskeskus• Ekokumppanit• eMaaseutu - Kehitysyhtiö SavoGrow Oy• Hotelli Kivitippu• Johtinmiella• Järvinen Johanan• Järviseutu-Seura ry• Keski-Suomen liitto• Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle - hanke/JAMK• Koipijärvi Erkki• Laukaan kunta• Luonto kaikille - hanke/VAU ry• Nieminen Vesa, veneilijä• Pidä saaristo siistinä ry• Pieksämäen kaupunki• Pirkanmaan virkistysalueyhdistys• Retkipaikka• SF-Caravan ry• Suomen Latu• Suomen leirintäalueyhdistys ry• Sweco Ympäristö• Söderfjärdenin Meteoriihi• Uudenmaan virkistysalueyhdistys• Vammaisurheiluliitto• Virvatulen taika• Öhman Teemu, FT, geologi, kraatteritutkija

Hankkeen tarve ja tausta

Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen taustana on 15.10.2016 – 30.11.2017 toteutettu Keurusselkä Region -esiselvityshanke. Esiselvityshankkeen tavoitteena oli jäntevöittää ja alueellistaa pirstaleista kehittämistoimintaa ja tunnistaa 3 – 4 kehittämissaihiota, joita edistämällä alueen elinkeinoelämä, vetovoima, talous ja viihtyisyys kehittyvät pitkällä tähtäimellä.

Yhtenä kolmesta Keurusselkä Region -hankkeen tuloksissa esitellystä kehittämissaihiosta oli Keurusselkä Routes / Elinvoimaiset reitit ja satamat -malli. Mallin sisältönä ovat seuraavat neljä kärkitoimea:

1. Erilaisten matkailuun ja hyvinvointiin liittyvien reitistöjen selvittäminen ja kehittäminen alueellisesti (vesireitit, luontoreitit, teemareitit, historiareitit, arkkitehtuurikohteet, liikuntakohteet, julkisen liikenteen reitit)
2. Palveluverkon esiin nostaminen ja yrityskehittäminen (yrityskytkennät reitti- ja kohdepalveluihin)
3. Satamien kehittäminen (satamien infra- ja palvelukehittäminen)
4. Uuden sähköisen yhteismarkkinointi- ja verkkokaupparamallin kehittäminen asiakkaiden saavuttamiseen (ostaminen ja varaaminen suoraan verkossa, alueen ja yritysten ristiin markkinointi)

Mallissa esitetään kuvattavaksi toimintaympäristön nykytila ja laadittavaksi konkreettiset ehdotukset tilanteen parantamiseen ja kehittämiseen.

Keuruun kohteina Keurusselkä Routes -malliin nostettiin Ahtolan satama, Elias Lönnrot, Viikinlahti, Nyyssänniemi, Vanha Keuruu, Ketvellahti ja retkeily-, vene- ja melontareittien taukopaikat. Mänttä-Vilppulan kehittämiskohteina ovat Myllyrannan satama, Sassi, Mäntänvuori, kulttuuri- ja taidekohteet, kraatterikeskus, historiareitit ja taidekaupunki- imago.

Näistä Elias Lönnrot jäi pois Keurusselkä satamat ja reitit- hankkeen sisällöistä. Sassi on edennyt omana suunnittelutyönä eikä näin ollen kuulunut Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen sisältöihin. Keurusselkä satamat ja reitit- hankkeeseen sisällytettiin lisäksi Mäntän kulttuuri- ja taidekohteiden kytkeytyminen luontoreitteihin.

2 TAVOITTEET

Hankkeen päätavoitteet

1. Saadaan testattua 6 yhteisesti valittua reittiä oppilastyönä.
2. Saadaan toteutettua yleissuunnitelma Mäntän ja Keuruun satamaan.
3. Toteutetaan toimintasuunnitelmatasoiset selvitykset valituille alueille Keuruulla ja Mäntässä.
 - **Nyysänniemen** alueen toimintasuunnitelmatasoinen kehittämissuunnitelma
 - **Keuruun kirjastorannan ja Tervan** alueen toimintasuunnitelmatasoinen kehittämissuunnitelma
 - **Vanhan Keuruun** -alueen kehittäminen kulttuuritapahtumien alueeksi, toimintasuunnitelmatasoinen kehittämissuunnitelma
 - **Ketvellahden lintuvesikunnostus**, toimintasuunnitelmatasoinen kehittämissuunnitelma
 - **Retkeily-, vene- ja melontareittien taukopaikat**, toimintasuunnitelmatasoinen kehittämissuunnitelma
 - **Kolhon reitti ja Ukonselän alue**: palveluiden ja ulkoilureittien kehittäminen
 - **Kulttuuri- ja taidekohteet**: Mäntän kulttuuri- ja arkkitehtuurikohteiden sekä historiareittien kytkeminen hankkeessa toteutettaviin reitteihin
 - **Mäntänvuori**: Ulkoilualueen kehittäminen (osana Keurusselän luontoreittikohteita)
 - **Kraatterikeskus**: Keurusselän kraatterikeskuksen kehittäminen
4. Saattaa olemassa olevat ja uudet reitit mobiilisti saataville sekä koko Keurusselän kattavalle yhteiselle kartalle.
5. Saadaan käynnistymään vähintään yksi yritysryhmähanke.

Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on

Hanke parantaa yrittämisen ja elämisen edellytyksiä maaseudulla. Hankkeen toimenpiteillä monipuolistetaan maaseudun elinkeinoja ja parannetaan työllisyyttä kehittämällä yritysten kilpailukykyä, uutta yrittäjyyttä ja yritysten verkostoitumista. Toimenpiteillä lisätään maaseudun elinvoimaa ja elämänlaatua vahvistamalla paikallista omaehtoista toimintaa.

Hankkeessa hyödynnetään aiemmin pohjoisella Pirkanmaalla toteutetuissa ulkoilureitistöhankeissa saatua tietoa ja kokemusta. Keurusselän Reitit –hanke (Luonnonystävät / Vesuri) toimii hyvänä pohjana ja ko. hankkeen työtä on hyvä jatkaa tällä hankkeella.

Pirkanmaalla toteutettu kelkkaurarakentaminen tarjoaa hyvän toimintamallin erilaisten reitistöjen toteuttamisen pohjaksi. Tätä ”Pirkanmaan mallia” tulee hyödyntää yleisemminkin ulkoilu- ja virkistysreititoteutuksissa. Tämä työ on pohjautunut Valtioneuvoston luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkailua koskevaan periaatepäätökseen ja Suomen Matkailun kasvun ja uudistamisen tiekartta 2015 – 2025 -asiakirjaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö on toteuttanut Matkailun tiekartta 2015 – 2025 Yhdessä enemmän –kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun –kärkihankkeen. Ko. toteutuksesta nousi visio, jonka mukaan vuonna 2025 omaperäinen ja uteliaisuutta herättävä Suomi on Pohjois-Euroopan ykkösmatkailukohde, asiakkaiden ensimmäinen valinta. Missioksi on valittu: Kiinnostavan ja laadukkaan tarjonnan myötä matkailukysyntä on 20 miljardia euroa, ala tuo vaurautta, hyvinvointia ja työllistää koko Suomessa.

Keski-Suomessa on menossa Keski-Suomen retkeilyreitit maailmankartalle –hanke, jonka kanssa Keurusselkä Satamat ja reitit –hanke tekee yhteistyötä siinä määrin, kuin se tukee tämän hankkeen tavoitteiden toteuttamista.

Hankkeen alueelliset pitkän tähtäyksen tavoitteet

- TAVOITE 1: Alueelliset satamat ja reitit palvelevat käyttäjiä entistä paremmin ja monipuolisesti eri vuodenaikoina, mikä aikaansaa käyttäjämäärien selkeää kasvua.
- TAVOITE 2: Toimenpiteiden ansiosta satamien ja reitistöjen ylläpitoon kehitetään toimintamalli, johon ovat tyytyväisiä reitistöjen käyttäjät, toiminnan rahoittajat ja reitistöjen ylläpitäjät.
- TAVOITE 3: Alueella sijaitsevat satamat ja reitit nousevat uudelle, vahvemmalle tasolle, joka tuo uutta elinvoimaa, houkuttelevuutta ja vahvuutta matkailuun. Tavoitteena on alueen matkailuvetovoiman lisääminen ja matkailutulon kartuttaminen pitkällä tähtäyksellä.
- TAVOITE 4: Nykyisin alueen matkailulle on leimallista voimakas kausiluontoisuus ja suuri kotimaisten matkailijoiden määrä. Tavoitteena on, että matkailun palvelutarjonta kattaa pitkällä tähtäyksellä koko vuoden ja käyttäjäkohderyhmät monipuolistuvat myös ulkomaisiin käyttäjiin. Tämän seurauksena matkailu lisää osaltaan elinvoimaisuutta palvelusektorille sekä auttaa erityisesti nuorten työllistämässä.
- TAVOITE 5: Onnistuneen aktivoinnin ja koordinoinnin kautta Keuruun ja Mänttä-Vilppula –alueen ulkoilu- ja virkistysreitit täydentyvät sekä vastuutahot sitoutuvat satamien ja reittien ylläpitoon niin, että verkoston vaikutuspiirissä olevat yritykset, matkailijat ja virkistyskäyttäjät voivat hyödyntää olemassa olevaa verkostoa paremmin ja että satamien sekä reittien vetovoima kasvaa merkittävästi.
- TAVOITE 6: Toimenpiteiden ansiosta alueella toteutetaan useita satamia ja reitistöjä täydentäviä ja kohentavia investointihankkeita viiden lähivuoden aikana.

3 TOTEUTUS JA RESURSSIT

Rahoitus

Satamat ja reitit -hanke sai rahoitusta Keski-Suomen ELY-keskukselta Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014 – 2020:sta. Hanke oli alueiden välinen (Keski-Suomi, Pirkanmaa). Pirkanmaan ELY-keskus päätti osallistua hankkeen rahoitukseen ja siirsi myöntövaltuutta Keski-Suomen ELY-keskukselle. Hankkeen omarahoituksen rahoittivat Kehittämisyhtiö Keulink Oy ja MW-Kehitys Oy.

Hankkeen toteutukseen osallistuivat Mänttä-Vilppulan kaupunki, MW-Kehitys Oy, Keuruun kaupunki, Kehittämisyhtiö Keulink Oy sekä alueen muut toimijat, joiden tahtotila oli lähteä kehittämään alueen satamia ja reitistöjä ja kasvattaa alueen matkailutuloa sekä elinvoimaa.

Aikataulu

Hankkeelle myönnettiin rahoitusta 12 kk:lle 1.4.2018–31.12.2019 välisenä aikana. Hanke toteutettiin 31.7.2018–14.10.2019 välisenä aikana, jolloin projektipäällikkö ja projektisuunnittelijat olivat palkattuina. 1.8.–14.10.2019 oli hankkeen toteuttamiselle myönnettyä jatkoaikaa.

Resurssit

Eveliina Kinnunen toimi projektipäällikkönä 31.7.–1.11.2018 ja tämän jälkeen projektisuunnittelijana 29.7.2019 asti.

Tero Turunen toimi projektisuunnittelijana 1.8.2018–31.7.2019.

Satu Soutolahti toimi projektipäällikkönä 1.11.2018–14.10.2019.

Toteutuksen organisaatio

Hanketta toteuttivat projektipäällikkö ja projektisuunnittelijat. Hankkeen työnohjausta hoitivat Kehittämisyhtiö Keulink oy:n toimitusjohtaja ja suunnittelija. Hanketta toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien työntekijöiden kanssa. Mukana olivat mm. kaavoituspalvelut, tekninen toimi, vapaa-ajan toimi, matkailutoimi ja kulttuuritoimi.

Hankkeen etenemistä ohjasi ohjausryhmä, johon kuuluivat:

<i>Ahvenjärvi Jari</i>	<i>Liikuntasihteeri, Mänttä-Vilppula</i>
<i>Huttunen Otto</i>	<i>Toimitusjohtaja, MW-kehitys Oy</i>
<i>Janhunen Risto</i>	<i>Rahoitusasiantuntija, Keski-Suomen ELY-keskus</i>
<i>Kemppainen Hannu</i>	<i>Tekninen johtaja, Mänttä-Vilppula</i>
<i>Kentala Jukka</i>	<i>Toimitusjohtaja, Kehittämisyhtiö Keulink Oy</i>
<i>Kinnunen Eveliina</i>	<i>Projektipäällikkö/ -suunnittelija, Keuruselkä satamat ja reitit -hanke, Kehittämisyhtiö Keulink Oy</i>
<i>Korhonen Ville</i>	<i>Kaavasuunnittelija, Keuruu</i>
<i>Peltola Heli</i>	<i>Vapaa-aikapäällikkö, Keuruu</i>
<i>Pohjoisvirta Ritva</i>	<i>Suunnittelija, Kehittämisyhtiö Keulink Oy</i>
<i>Sortti Sirkka</i>	<i>Kaupunginarkkitehti, Mänttä-Vilppula</i>
<i>Soutolahti Satu</i>	<i>Projektipäällikkö 1.11.2018 alkaen, Keuruselkä Satamat ja reitit -hanke, Kehittämisyhtiö Keulink Oy</i>
<i>Teeriaho Janne</i>	<i>Tekninen johtaja, Keuruu, (ohjausryhmän puheenjohtaja)</i>
<i>Turunen Tero</i>	<i>Projektisuunnittelija, Keuruselkä Satamat ja reitit -hanke, Kehittämisyhtiö Keulink Oy</i>
<i>Väriä Anne</i>	<i>Maaseudun kehittämisen ohjelmavastaava, Pirkanmaan ELY-keskus</i>

Lisäksi hankkeen aikana on kokoontunut useita työryhmiä, joissa jäseninä on ollut kaupunkien työntekijöitä, yrittäjiä, yhdistysten edustajia sekä asiantuntijoita.

Kaupunkien asukkaat ovat päässeet osallistumaan hankkeeseen avointen yleisötilaisuuksien kautta sekä olemalla suoraan yhteydessä hanketyöntekijöihin.

Raportointi ja seuranta

Projektipäällikkö on raportoinut hankkeen toteutumista Kehittämissyhtiö Keulink Oy:lle viikoittain ja ollut tarvittaessa yhteydessä ohjausryhmän puheenjohtajan kanssa. Ohjausryhmän kokouksia pidettiin seuraavasti:

1. kokous	4.9.2018
2. kokous	22.11.2018
3. kokous	5.2.2019
4. kokous	9.4.2019
5. kokous	26.8.2019
6. kokous	loka-marraskuussa 2019

Keuruun ja Mäntän satamien kehittämissuunnitelmien prosessia ohjasi satamatyöryhmä. Prosessista kerrotaan tarkemmin jäljempänä raportissa.

Muiden ostopalveluina toteutettujen suunnitelmien työtä ohjasi projektipäällikkö yhdessä Kehittämissyhtiö Keulinkin toimitusjohtajan, suunnittelijan sekä ohjausryhmän puheenjohtajan kanssa.

Toteutusolelutukset ja riskit

Hanke käynnistyi suunnitellussa aikataulussa. Aikataulu hankkeen toteuttamiseksi oli tiukka. Hankkeen edetessä pyrittiin arvioimaan eri työvaiheisiin käytettävää työpanoksen resurssointia niin, että hankesuunnitelman mukaiset tavoitteet saavutettaisiin.

Reittien testausta ei ehditty toteuttamaan vuoden 2018 puolella. Reittien testausta kilpailutettiin huhti-toukokuussa 2019 ja reittejä testattiin touko-, kesä- ja heinäkuussa 2019. Testausta täydennettiin muutamalla kohdekäynnillä elokuussa 2019.

Hankeessa selvitettiin tavoitteiden kannalta olennaisimmat yhteistyötahot ja luotiin verkostot niiden saavuttamiseksi. Hankesuunnitelman mukaisesti hankkeessa pyrittiin sitouttamaan toimijaverkostoa yhteiseen tavoitteeseen satamien ja reittien kehittämiseksi. Tahtotila asioiden eteenpäin viemiseksi on eri tahoilla yhtenevä, joskin resurssien niukkuus on kehittämisen haasteena niin kaupunki- kuin yhdistystoimijoilla.

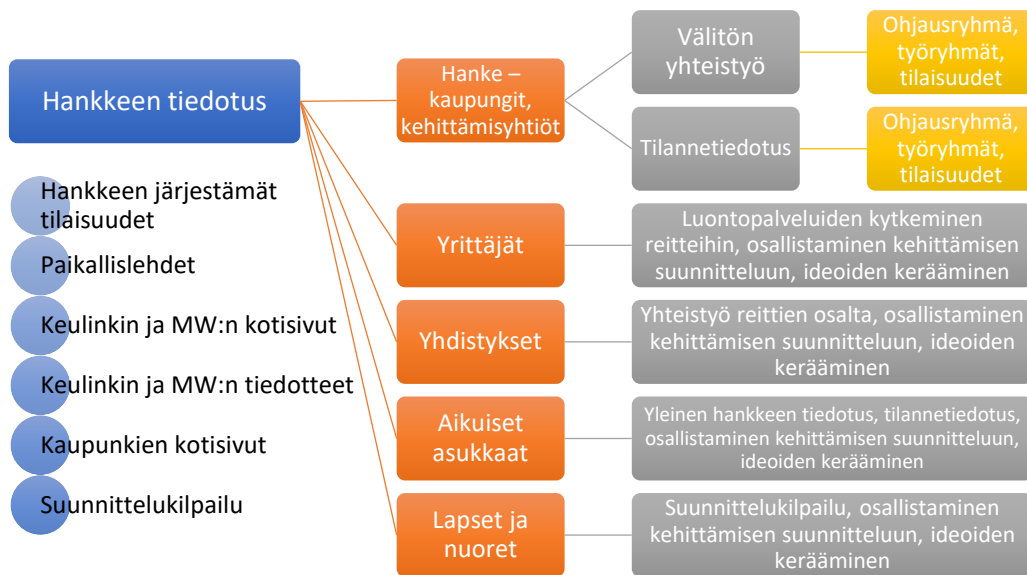
Sitoutumista satamien ja reittien kehittämiseen pyrittiin vahvistamaan herättämällä keskustelua aiheesta hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa ja muissa vuorovaikutustilanteissa, sekä tarjoamalla tietoa siitä, miten muualla on tehty ja resursoitu luonnon virkistyskäytön kehittämistyötä ja miten se on vaikuttanut alueelliseen elinkeinoelämän kehittymiseen.

Ylimaakunnallinen toimintatapa toimi tässä hankkeessa hyvin, ja kaupunkien välinen yhteistyö vahvisti hankkeen tulosten rakentumista.

Tiedotus

Hankkeesta tiedotettiin hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa, paikallislehdissä, Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien kotisivuilla, Kehittämissyhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla ja uutiskirjeissä sekä MW-Kehitys Oy:n kotisivuilla ja uutiskirjeissä. Hankkeen sisäistä tiedotusta hoidettiin suorien yhteydenottojen ja hankkeen ohjausryhmän kautta. Seuraavassa taulukossa on havainnollistettu yhteistyötahoille kohdennettua tiedotuksen sisältöä ja tiedotuskanavia.

Kuva 2 Keuruselkä satamat ja reitit -hankkeen tiedotus

4 KUSTANNUKSET

Tukipäätöksen mukainen hankkeen kokonaisrahoitus on 158 603,20 €.

Toteutuneet kustannukset 25.10.2019 mennessä:

Palkat 84 345,73 €

Flat rate 24 % 20242,98 €

Ostopalvelut 39 299,92 €

Toteuma yhteensä 143 888,63 €

Toteuma hyväksytyistä kustannuksista on 91 %.

Hankkeen rahoituksesta jäi käyttämättä 14.714,38 euroa.

Summat täsmentyvät pienessä määrin, kun hankkeen kirjanpito valmistuu.

Toteutuneet ostopalvelut

Kuva 3 Hankkeessa toteutuneet ostopalvelut

Ostopalvelu	Kilpailutus	Toteutunut hinta, alv 0%
Keuruun ja Mäntän satamien kehittämissuunnitelma	kyllä	27 000
Lintuvesikunnostussuunnitelma	kyllä	5 500
Melontareittien testaus	kyllä	6180
Keuruun melontareitin testaus		2 200
Mäntän melontareitin testaus		3 980
Ilovuoren ja Mäntänvuoren ulkoilureitin testaus	hintakysely 4 tahoja	619,92
Yhteensä		39 299,92

5 HANKKEEN TOIMENPITEET

Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen hankesuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet noudattelevat Keurusselkä Region -esiselvityshankkeen tuloksia. Hankesuunnitelman mukaiset toimenpiteet ja niiden toteutuminen:

1. *Tehdään paikkatietoanalyysi Keurusselän alueen satamista, reiteistä ja palvelukohteista. Analyysi toteutetaan kuntien (maankäyttö/kaavoitus/elinkeinot) yhteistyönä karttatoteutuksena alueen matkailuun, luontokohteisiin ja hyvinvointiin liittyvistä kohteista kevät/2018. TOTEUTUS OMANA TYÖNÄ. Hanke koordinoi toteutusta yhteisiä tavoitteita palvelevaksi.*

Paikkatietoanalyysi on edennyt Keuruulla ja Mänttä-Vilppulassa kaupunkien omana työnä hankkeen aikana. Analyysi toimii pohjana kaupunkien palvelukarttojen toteuttamiselle ja sen saattaminen loppuun jää tehtäväksi kaupunkien omana työnä hankkeen jälkeen.

2. *Laaditaan kuntakohtaisten kehittämistoimien aikataulus ja resurssointi. Aikataulutetaan yksittäiset toimenpiteet ja nimetään näihin vastuutahot.*

Toisessa kohdassa esitetty kehittämissaikataulu ja resurssointi on edennyt hankkeen aikana yhteistyössä hanketyöntekijöiden kanssa.

3. *Laaditaan keskeisille palvelukohteille yritys- ja palvelukytkennät. Kehittämissyhtiöiden yhteistyöllä ideoidaan parhaimmat toteuttamismallit keskeisille satamien ja reittien palvelukohteille (hyödynnetään tehtyä analyysiä työn pohjana).*
4. *Kilpailutetaan master plan –suunnitelman toteuttajat valituille alueille ja toteutetaan työ.*
5. *Toteutetaan toimintasuunnitelmatasoiset selvitykset projektipäällikön ja –projektisuunnittelijan työnä valituille alueille.*

Toimenpiteet 3 – 5 toteutuivat suunnitellusti.

6. *Muodostuu malli: ”Vapaa-ajan Keuruu” / ”Vapaa-ajan Mänttä-Vilppula”*
7. *Mallinnetaan yhteinen aluetiedottaminen, jossa yhdistetään asumista, matkailua ja työpaikkoja. Tavoitteena on aluetiedottamismalli käytössä. Kuntakohtaisia kehittämiskohteita valittaessa huomioidaan Keurusselkä Region –hankkeen aikana mm. alla mainitut reitistöt ja kohteet, jotka Keuruu ja Mänttä-Vilppula ovat nimenneet keskeisimmiksi kehittämiskohteikseen. Hanke valitsee niistä tämän hankkeen kannalta tarkoituksenmukaisimmat kohteet.*

Keuruun ja Mänttä-Vilppulan vapaa-ajan malli muodostuu kaikkien eri tahojen tarjoamista mahdollisuuksista käyttää vapaa-aikaa. Luonto on yksi osa vapaa-ajan mahdollisuuksien kokonaisuutta. Yhteisen aluetiedottamisen malli ei toteutunut hankkeen aikana. Keurusselän alueen luontoreitti- ja taukopaikkaverkoston kehittämisen suunnitelmassa esitellään aluetiedottamisen malli luonnon virkistyskäytön osalta. Yhteisen aluetiedottamisen toivotaan toteutuvan toimijoiden yhteistyönä hankkeen jälkeen. Se on tärkeä edellytys hankkeen tulosten toteutumiselle. Kohteita ja palveluita kehittämällä ja niistä viestimällä alueen asukkailla ja matkailijoilla on mahdollisuus tehdä vapaa-ajallaan hyvinvointia tuottavia valintoja. Aluetiedottamisen sisällön rajaaminen vaatii kaupunkien välistä yhteissuunnittelua.

Kilpailutettavat ostopalvelut:

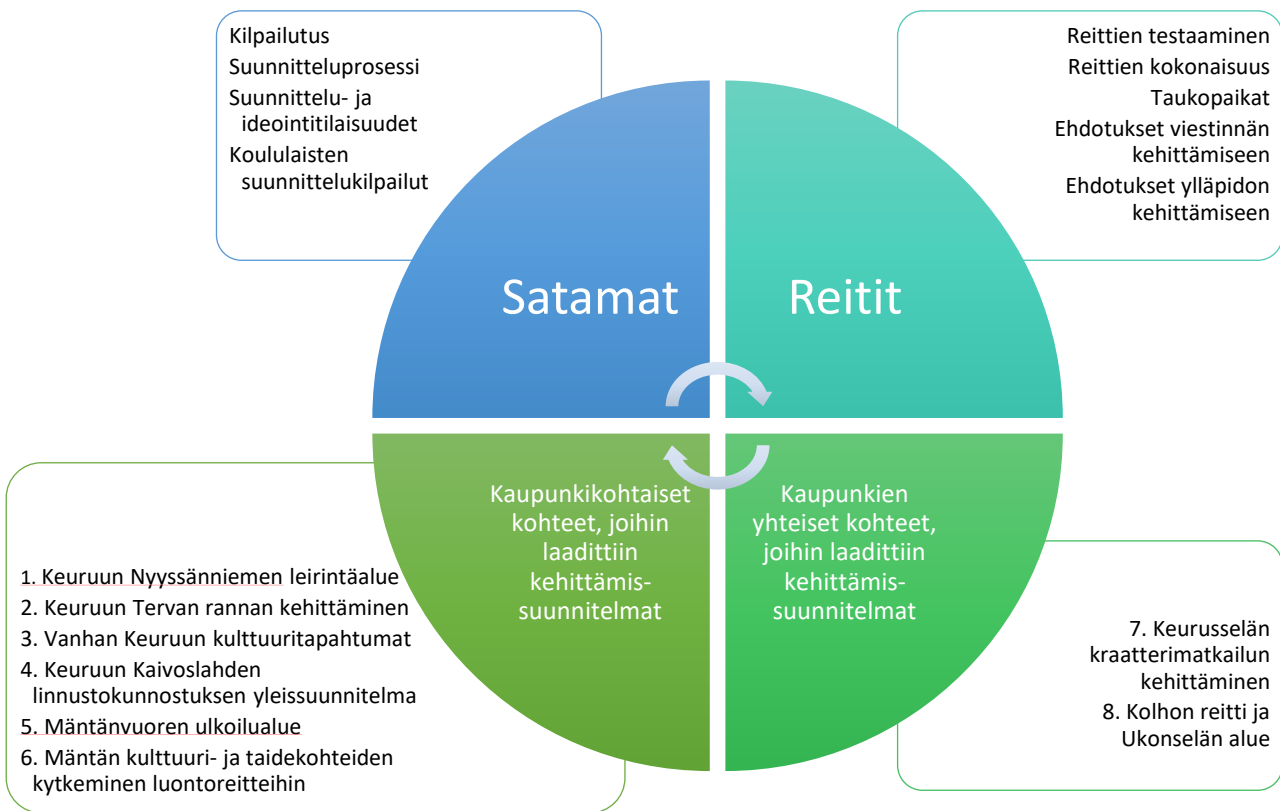
1. *Master plan -suunnitelmat seuraavista alueista: Keuruun satama-alue (Ahtolan satama) ja Mäntän Myllyrannan satama*
2. *Yhteisesti valittujen reittien arviointi ja testaus*

Hankesuunnitelman mukaiset ostopalvelut eli satamien master plan -suunnitelmat ja reittien arviointi ja testaus toteutuivat. Reittitestaus toteutettiin hankesuunnitelmasta poiketen ostopalveluna yrityksiltä. Tämän ansiosta reitit saatiin luokiteltua testaamisen yhteydessä. Lisäksi ostopalveluna toteutettiin Kaivoslahden lintuvesikunnostussuunnitelma. Ostopalvelutoteutuksen ansiosta

suunnitelman asiantuntemus saatiin sellaiselle tasolle, että suunnitelman perusteella voidaan suoraan hakea ruoppauslupaa.

Seuraavassa taulukossa esitellään hankkeen tavoitteita ja toimenpiteitä ryhmiteltyinä.

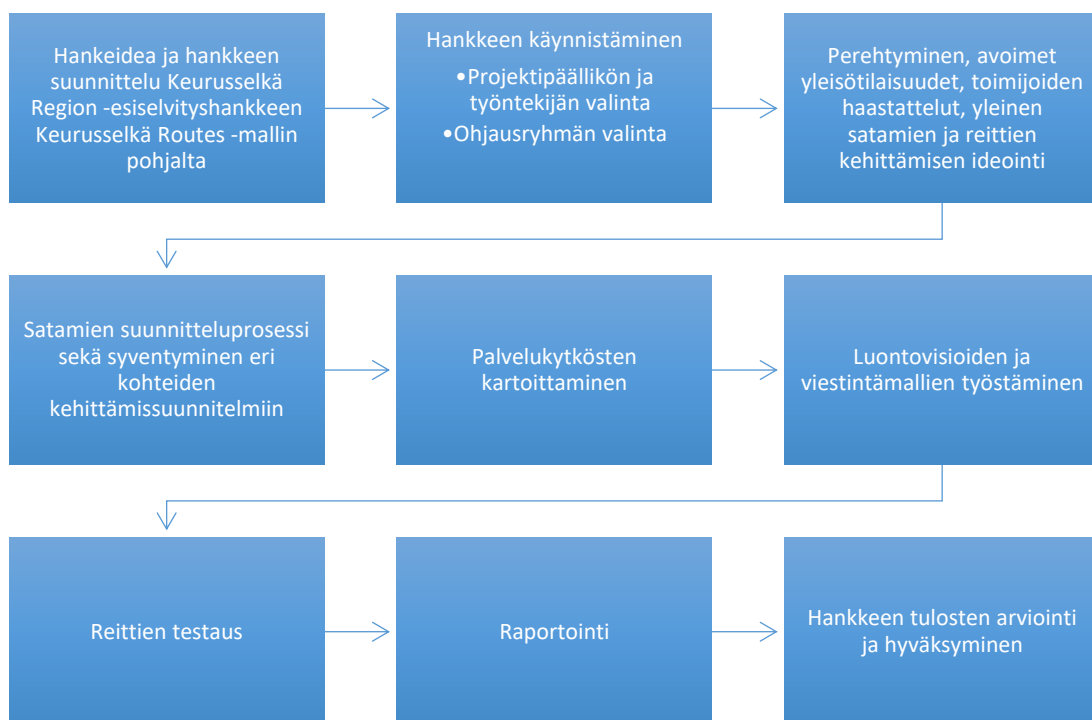
Kuva 4 Hankkeen tavoitteita ja sisältöjä

Hankeprosessin eteneminen

Seuraavassa taulukossa esitellään sitä, kuinka hankeprosessi on edennyt.

Kuva 5 Keuruselkä satamat ja reitit -hankkeen prosessin kuvaus

Hankkeessa järjestetyt tilaisuudet

Hankkeessa järjestettiin syyskuussa 2018 avoimet yleisötilaisuudet yleisten kehittämisideoiden keräämiseksi liittyen satamiin ja reitteihin. Lisäksi järjestettiin kahdeksan muuta tilaisuutta liittyen hankkeen eri aihekokonaisuuksiin.

Taulukko 2 Hankkeessa järjestetyt tilaisuudet

Tilaisuus	Pvm	Paikka	Kohderyhmä	Tavoitteet	
Satamien ja reittien ideointitilaisuus, Keuruu	6.9.2018	Hotelli Keurusselkä	Avoin yleisötilaisuus	Kerätä yleisön toiveita ja ideoita satamien ja reittien kehittämiseksi eri liikkumismuotojen ja palveluiden osalta	45 hlöä
Satamien ja reittien ideointitilaisuus, Mänttä	24.9.2018	Cafe Herkkuketki	Avoin yleisötilaisuus	Kerätä yleisön toiveita ja ideoita satamien ja reittien kehittämiseksi eri liikkumismuotojen ja palveluiden osalta	24 hlöä
Kraatterimatkailun tilaisuus	12.3.2019	Keulink	Asiantuntija- ja kutsuvierastilaisuus	Herättää kiinnostusta kraatterimatkailun kehittämistä kohtaan ja tutkia kehittämisen mahdollisuuksia	21 hlöä
Kolhon yhdistysten ideointitilaisuus	6.3.2019	Kolhon kirjasto	Yhdistykset	Kerätä ideoita Kolhon reittien kehittämiseen	15 hlöä
Sataman ideointitilaisuus, Keuruu	21.3.2019	Keulink	Kutsutut kaupungin työntekijät, päättäjät, yrittäjät ja yhdistysten edustajat	Työstää kutsuttujen yrittäjien ja kaupungin työntekijöiden kanssa Ahtolan satamaan uusia liiketoiminnan konsepteja	13 hlöä
Sataman ideointitilaisuus, Mänttä	21.3.2019	Mäntän kaupungin-talo	Kutsutut kaupungin työntekijät, yhdistysten edustajat ja yrittäjät	Työstää kutsuttujen yrittäjien ja kaupungin työntekijöiden kanssa Myllyrannan satamaan uusia liiketoiminnan konsepteja	9 hlöä
Kirjastonrannan yleisön infotilaisuus, yhteistyössä Keuruun kaupungin kanssa	8.5.2019	Keuruun pääkirjasto	Avoin yleisötilaisuus	Tiedottaa yleisöä satamien kehittämisestä Keuruulla ja esitellä kaupungin omana työnä laadittu kirjastonrannan kehittämissuunnitelma	25 hlöä
Luontovisioita - tilaisuus	10.5.2019	Keulink	Kutsutut Mänttä-Vilppulan, Keuruun ja Multian kaupunkien työntekijät	Työstää Keurusselän alueen luontovisioita, suunnitella luontoreittien ylläpitoa ja viestintää	14 hlöä
Satamasuunnittelun loppuseminaari	12.6.2019	Keulink	Kutsutut Mänttä-Vilppulan ja Keuruun kaupunkien työntekijät, satamatoimijat ja lehdistön edustajat	Tiedottaa valmistuneista Keuruun Ahtolan ja Mäntän Myllyrannan satamien kehittämissuunnitelmista	16 hlöä
Vanhan Keuruun kulttuuritapahtumien ideointitilaisuus	14.8.2019	Pappilan Taverna	Kutsutut Vanhan Keuruun alueen toimijat ja Keuruun kaupungin kulttuurisihteerit ja matkailusihteerit	Ideoida Vanhan Keuruun alueen kulttuuritapahtumia ja niiden eteen tehtävää yhteistyötä sekä kommentoida jo kerättyjä kehittämis ehdotuksia	10 hlöä

6 TULOKSET

Hankkeen tavoitteet ja toimenpiteet ovat tähdänneet kehittämissuunnitelmien tekoon ja satamien, reittien ja muiden hankesuunnitelmaan valittujen kohteiden kehittämisen koordinointiin.

Hankkeen tuloksena ovat laaditut kehittämisen suunnitelmat. Tässä luvussa esitellään satamiin toteutettujen yleissuunnitelmien prosessi, toisena valittuihin kohteisiin toteutetut kehittämissuunnitelmat, kolmantena reittien testaus, neljäntenä reitit ja viestintä sekä viidentenä palvelukytkenät ja palveluiden kehittäminen.

Mäntän ja Keuruun satamien yleissuunnitelmat

Keuruun Ahtolan sataman ja Mäntän Myllyrannan sataman master plan -tasoiset liiketoimintälähtöiset kehittämissuunnitelmat (LIITE 1) toteutettiin hankesuunnitelman mukaisesti. Kilpailutuksen valmisteluajana hanketyöntekijä vieraili hankekuntien toimijoiden kanssa tutustumassa Laukaan kunnan sataman tuoreeseen master plan-suunnitelmaan ja prosessin kokemuksiin. Satamien kehittämisessä hyödynnettiin myös hankkeen ideointitilaisuuksissa kerättyjä ideoita.

Keuruun ja Mäntän satamien suunnitelmien tekijäksi valittiin kilpailutuksen perusteella Sweco Ympäristö Oy, ja pääsuunnittelijana toimi Kimmo Vähäyjylkkä. Keuruselkä Satamat ja Reitit -hanke koordinoi kehittämissuunnitelmien prosessia, jota tehtiin tiiviissä yhteistyössä kaupungin työntekijöiden ja satamien kehittämisestä kiinnostuneiden yrittäjien kanssa.

Työn laati Sweco Ympäristö Oy:n monialainen työryhmä, johon kuuluivat Kimmo Vähäyjylkän johdolla seitsemän henkilön työryhmä. Suunnittelua ohjasi molempien kaupunkien työntekijöistä kootut satamatyöryhmät, joihin kuuluivat Keuruulta Leena Jaatinen, Ville Korhonen, Timo Määttä, Heli Nousiainen, Hannu Pohjonen ja Janne Teeriaho sekä Mänttä-Vilppulasta Jari Ahvenjärvi, Antti Korkka, Arto Myllylä ja Sirkka Sortti. Kehittämissyhtiö Keulink Oy:stä mukana prosessissa olivat Jukka Kentala, Leila Piippa ja Ritva Pohjoisvirta sekä MW-Kehitys Oy:stä Otto Huttunen ja Anni Inkiläinen. Keuruselkä satamat ja reitit -hankkeesta mukana olivat kaikki kolme hanketyöntekijää.

Taulukko 3 Keuruun ja Mäntän satamien suunnitteluprosessin eteneminen aloituskokouksesta alkaen

18.2.2019	Toimeksiantosopimus, aloituskokoukset Keuruulla ja Mäntässä, vierailut satamissa
Helmi-maaliskuu	Satamien suunnittelukilpailut kouluilla, Keuruu ja Mänttä
21.3.2019	Työkokous, Keuruu
21.3.2019	Satamien liiketoiminnan ideatyöpajat Keuruulla ja Mäntässä
29.4.2019	Työkokous, Mänttä
8. ja 9.5.2019	Työkokoukset kaupunkien työntekijöiden kesken Keuruulla (8.5.) ja Mäntässä (9.5.)
12.6.2019	Loppukokous, Keuruu
12.6.2019	Kehittämissuunnitelmien esittelytilaisuus, Keuruu

Kehittämissuunnitelmia esiteltiin 12.6. esittelytilaisuudessa, johon oli kutsuttu kaupunkien edustajat, kehittämissuunnitelmien mukana olleet sekä lehdistö. Kehittämissuunnitelmat julkaistaan Keuruselkä satamat ja reitit -hankkeen raporttien yhteydessä Kehittämissyhtiö Keulinkin kotisivuilla ja ne linkitetään Keuruun kaupungin, Mänttä-Vilppulan kaupungin ja MW-kehityksen kotisivuille.

Satamasuunnitteluprosessin etenemisestä tiedotettiin Keuruselkä satamat ja reitit -hankkeen kotisivulla ja Kehittämissyhtiö Keulink Oy:n ja Mw-Kehitys Oy:n uutiskirjeissä. Lisäksi aiheesta julkaistiin lehtiartikkeleita Suur-Keuruussa ja KMV-lehdessä. Satamien suunnitelmat toimivat jatkossa kaupunkien ja alan yrittäjien työvälineenä alueiden jatkokehittämisessä.

Toimintasuunnitelmatasoiset selvitykset Keuruulla ja Mäntässä

Nyysänniemen alueen toimintasuunnitelmatasoinen kehittämissuunnitelma

Hankkeessa laadittiin *Nyysänniemen leirintäalueen kehittämissuunnitelma* (LIITE 2) hyödyntäen ideointitilaisuuksissa saatuja ideoita, nykyisen yrittäjän tietotaitoa ja valtakunnallisten järjestöjen asiantuntemusta. Kehittämissuunnitelman valmistuttua se esiteltiin asianosaisille Keuruun kaupungin työntekijöille ja päättäjille. Suunnitelman perusteella esitettiin neljä vaihtoehtoa leirintäalueen tulevaisuudelle:

1. Päätetään mahdollistaa leirintäalueen kehittäminen
2. Päätetään supistaa leirintäaluetta (ja palveluita) ja mahdollistaa kehittäminen tietyissä rajoissa
3. Päätetään lakkauttaa leirintäalue ja etsiä palveluille vaihtoehtoja
4. Päätetään lakkauttaa leirintäalue, ei oteta kantaa palveluiden sijoittumiseen

Esittelytilaisuudessa läsnä olleiden virkamiesten ja päättäjien kesken päätettiin esittelyn ja laaditun kehittämissuunnitelman perusteella mahdollistaa leirintäalueen kehittäminen vaihtoehdon yksi mukaisesti.

Esittelyn jälkeen kehittämissuunnitelmaa täydennettiin työryhmän toivomilla lisäyksillä. Nämä lisäykset ovat kehittämissuunnitelman liitteenä. Kehittämissuunnitelma toimii jatkossa kaupungin ja leirintäaluetoimijan sekä yhteistyöyritysten työvälineenä, ja se julkaistaan Kehittämisyhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla. Hankkeen loppumisen aikaan oli tehty uusi vuokrasopimus leirintäalueen ja Keuruun kaupungin välille.

Keuruun kirjastonrannan ja Tervan alueen kehittäminen

Keuruun kirjastonrannan kehittäminen on edennyt hankkeen aikana kaupungin omana työnä teknisen toimen edistämänä. Suunnitteluprosessin aikana käytiin keskusteluja ja ideoitiin rannan toimintoja hanketyöntekijän ja kaupungintyöntekijöiden kesken. Lisäksi hanketyöntekijä välitti kehittämisideoita ja toiveita, joita oli noussut hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa. Katusuunnitelma, johon kehittämissuunnitelma liittyi pohja-aineistona, oli virallisesti nähtävillä 29.4.–13.5.2019. Keuruun kaupungin ja hankkeen välisenä yhteistyönä järjestettiin 8.5.2019 avoin yleisötilaisuus, jossa suunnitelma esiteltiin ja siitä kerättiin kommentteja.

Tervan rannan kehittäminen on edennyt hankkeen aikana Keuruun kaupungin vapaa-ajan lautakunnan Terva-työryhmän ja hanketyöntekijän yhteistyössä. Laadittu *Tervan rannan kehittämissuunnitelma* on liitteenä (LIITE 3). Kehittämissuunnitelmaa käsiteltiin vapaa-ajan lautakunnan iltakoulussa 4.6.2019. Kehittämissuunnitelma toimii jatkossa Keuruun kaupungin työntekijöiden ja päättäjien työvälineenä, ja se julkaistaan Kehittämisyhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla.

Vanhan Keuruun alueen kulttuuritapahtumien kehittämissuunnitelma

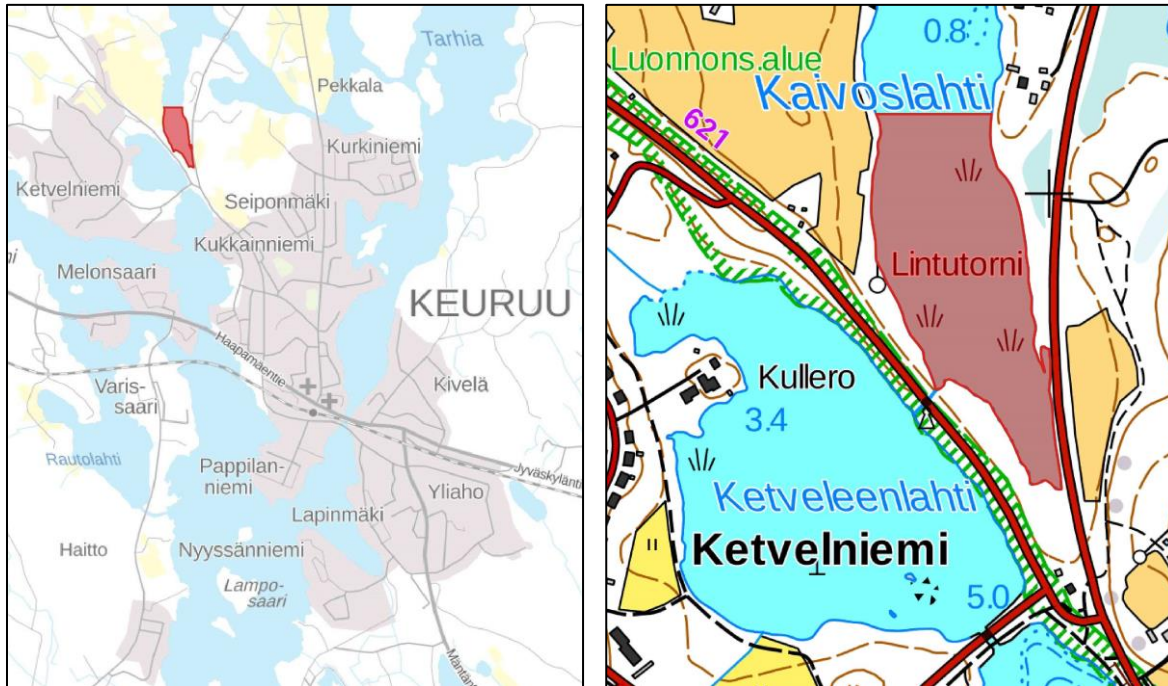
Vanhan Keuruun alueen kehittämistä varten laadittiin *Vanhan Keuruun kulttuuritapahtumien kehittämissuunnitelma* (LIITE 4). Kehittämissuunnitelmaa varten haastateltiin Keuruun kaupungin kulttuurisihteeriiä ja matkailusihteeriiä, Vanhan pappilan alueen yrittäjiä sekä yhdistysten edustajia.

Haastattelujen perusteella järjestettiin 14.8.2019 ideointitilaisuus, johon kutsuttiin Keuruun kaupungin kulttuurisihteerii ja matkailusihteerii, Keuruun ev. lut. seurakunnan edustajia, Keuruun museon edustajat sekä Vanhan Keuruun alueen yrittäjä- ja yhdistystoimijoita. Ideointitilaisuuden ideat koottiin kehittämissuunnitelman kehittämisehdotuksiin. Kehittämissuunnitelma laadittiin Keuruun kaupungin työntekijöiden ja Vanhan Keuruun toimijoiden työvälineeksi, ja se julkaistaan Kehittämisyhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla.

Kaivoslahden lintuvesikunnostus

Hankesuunnitelmassa mainittu Ketvelahden lintuvesikunnostuksen toimintasuunnitelmatasoin kehittämissuunnitelma liittyy Keuruun ympärimelontareitin kehittämiseen. Alustavan selvityksen jälkeen todettiin, että tarve ruoppaukselle ja lintuvesikunnostukselle on Kaivoslahden puolella.

Kuva 6 Kaivoslahden lintuvesikunnostuksen suunnittelualue. Kartat: Maanmittauslaitos, 2019

Ruoppauksen ja lintuvesikunnostuksen suunnittelu vaatii ammatillista osaamista, jota hanketyöntekijöillä ei ollut, ja näin ohjausryhmässä 5.2.2019 sovittiin muutoksesta, jonka perusteella satamien kehittämissuunnitelmasta yli jäänyttä rahoitusta käytettiin lintuvesikunnostus-suunnitelman toteuttamiseen. Muutoksen mahdollisuutta tiedusteltiin etukäteen ELY-keskuksesta ja se hyväksyttiin 29.1.2019.

Lintuvesikunnostuksen suunnittelutyö kilpailutettiin, ja ostopalveluna laadittu Keuruun Kaivoslahden linnustokunnostuksen suunnitelma on liitteenä (LIITE 5). Suunnitelman toteutti Aallokas Oy 4.6.–12.8.2019 välisenä aikana. Suunnitelma julkaistaan Kehittämis-yhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla.

Keuruun ympärimelontareitti testattiin sekä hankkeen ja partiolaisten yhteistyönä että ostopalveluna. Reittien testauksia käsitellään myöhemmin raportissa.

Kolhon reitti ja Ukonselän alue

Kolhon ja Ukonselän alueen palveluiden ja reittien kehittämissuunnitelma (LIITE 6) laadittiin yhteistyössä Mänttä-Vilppulan kaupungin sekä Kolhon yhdistysten ja aktiivisten toimijoiden kanssa hyödyntäen ideointitilaisuuksissa saatuja ehdotuksia. Alueella käytiin haastattelu- ja maastokäynnillä syksyllä 2018. Lisäksi pidettiin yhdistystoimijoiden ideointitilaisuus 6.3.2019 sekä tapaaminen kirjaston toimijoiden kanssa 13.6.2019. Kolhon yhdistyksiltä kysyttiin edelleen kommentteja laadittuun suunnitelmaluonnokseen. Suunnitelma linkittyy vahvasti myös tehtyihin reittitestauksiin. Suunnitelma toimii jatkossa Mäntän kaupungin ja alueen järjestöjen työvälineenä alueen kehittämisessä, ja se julkaistaan Kehittämis-yhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla.

Mäntän kulttuuri- ja taidekohteiden kytkeminen luontoreitteihin

Keuruselkä Satamat ja reitit -hankkeessa kartoitettiin olemassa- ja suunnitelmissa olevia kulttuuri- ja taidekohteita. Kulttuuri-, arkkitehtuuri- historia- ja taidekohteiden kytkeminen on tiedostettu ja suunnittelutyö on käynnissä.

Mäntässä olevien kulttuuri-, arkkitehtuuri- ja historiakohteiden ja reittien kytkeytymistä toisiinsa tapahtuu jo mm. Serlachius-museoiden mobiiliopastettujen patsasreittien osalta. Mänttä-Vilppulan kaupunki on toteuttanut arkkitehtuurioppaan vuonna 2019, jonka pohjalle on tulevaisuudessa hyvä kehittää reittejä. Myös Mänttä-Vilppulan kulttuuristrategiassa 2019 – 2029 asiaa on päätetty edistää. Mänttä-Vilppulan kaupunki ja Serlachius-museo ovat yhdessä kehittämässä sähköistä ja mobiilisovelluksena toimivaa ns. historiapuistopalvelua, joka toteutuessaan tulee osaltaan olemaan erinomainen palvelu niin paikallisten kuin matkailijoiden käyttöön.

Alueviestinnän kehittämisessä on tulevien vuosien kehittämistoimenpiteissä erittäin tärkeää pitää sekä kulttuuri- että luonto suunnittelun osa-alueina. Suositeltavaa on, että tähän yhteistyöhön nimetään vastuuhenkilö kaupungin organisaatiossa. Kehittämisessä huomioitavat seikat on koottu suunnitelmaan *Mäntän kulttuuri- ja taidekohteiden kytkeminen luontoreitteihin* (LIITE 7). Suunnitelma julkaistaan Kehittämissyhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla.

Mäntänvuoren ulkoilun kehittäminen (osana Keurusselän luontoreittikohteita)

Mäntänvuoren ulkoilualue on Keurusselän alueen reittien joukossa ainutlaatuinen kohde alueen upeiden vanhojen metsien ansiosta. Alue kuuluu Natura 2000 -suojelualueiden verkostoon, ja siksi sen kehittäminen on tehtävä suojelusäädösten mahdollistamissa rajoissa.

Mäntänvuoren ulkoilualueen kehittämissuunnitelmaa (LIITE 8) varten haastateltiin alueen toimijoita ja maanomistajaa, käytiin testauskäynneillä sekä hankkeen toimijoiden ja Mäntän luonnonystävien yhteistyönä että kilpailutetun testaajan toimesta.

Alueen omistaa Finsilva Oyj. Alueella ravintolapalveluita tarjoaa Viinitupa Vuorenmaja. Lisäksi Mäntänvuorella on näkötorni, Vuorenkirkko, luontopolut (Ketunlenkki 1km, Vasanpolku 3km ja Hirvenjotos 5,7km), esteettömän liikkumisen polku (Ilvetie 0,8km), muita merkkeämättömiä polkuja, valaistu kuntorata (talvisin hiihtoladut 1,6km ja 3,6km) sekä Mäntänvuoren kenttä (jalkapalloon tekoturmi).

Selvitysten aikana kävi ilmi, että alueen polut ovat syntyneet aikojen saatossa luonnostaan, ja niitä on merkitty ja kunnostettu eri yhdistysten toimesta yhteistyössä myös kaupungin kanssa. Alueella on tällä hetkellä vähintään 7 toimijaa.

Tehdyissä selvityksissä kävi ilmi, että tällä hetkellä suurin kehittämisen tarve on Mäntänvuoren toimijoiden vastuiden ja sopimusten selkiinnittämisessä. Asiakkaalle Mäntänvuori näyttäytyy yhtenäisenä ulkoilualueena. Asiakaspalvelun ja kehittämisen kannalta toiminta on linjakkaampaa, että kaikilla toimijoilla on selkeä käsitys sekä alueen kokonaisuudesta että omasta roolista ja vastuustaan.

Mäntänvuoren ulkoilualueen kehittämissuunnitelma ottaa kantaa vastuukysymysten selkiyttämiseen ja muihin kehittämisen ehdotuksiin, ja se on tarkoitettu alueen toimijoiden työvälineeksi. Alueen kehittäminen linkittyy myös *Keurusselän alueen luontoreitti- ja taukopaikkaverkoston kehittämissuunnitelmaan* (LIITE 10).

Keurusselän kraatterimatkojen kehittäminen

Keurusselän kraatterikeskuksen kehittämissuunnitelma nimettiin *Keurusselän kraatterimatkojen kehittämissuunnitelmaksi* (LIITE 9). Suunnitelmaa varten tehtiin aluksi selvitys Keurusselän kraatterihistoriasta ja kohteen erityispiirteistä maailman tunnettujen kraattereiden joukossa. Selvityksessä esitellään neljä eurooppalaista kraatteri- ja geomatkailun kohdetta, joista koottujen esimerkkien ja kokemusten pohjalta on koottu hyviä käytänteitä kraatterimatkojen kehittämiseen. Selvitystä varten haastateltiin geologian ja kraatteritutkimuksen asiantuntijoita sekä kraatterialueiden matkojen kehittäjiä.

Selvitystyön jälkeen kutsuttiin koolle 12.3.2019 kraatterimatkojen kehittämisen ideointitilaisuus, jossa kuultiin asiantuntijoiden alustukset geoturismin näköaloista, Keurusselän kraatterihistoriasta sekä kraatterimatkojen kehittämisestä. Tilaisuudessa ideoitiin ja analysoitiin Keurusselän

kraatterimatkailun kehittämisen mahdollisuuksia, ja tämän työskentelyn perusteella Keurusselän kraatterimatkailun kehittämissuunnitelmaan lisättiin kehittämis ehdotukset. Alueella käytiin lisäksi useilla reittien testaus- ja maastokäynneillä, jotka liittyvät osaltaan alueen kehittämiseen. Konkreettisia kehittämis ehdotuksia on myös reittiaineistossa ja taukopaikka-aineistossa (LIITE 11 *Reittiaineisto – Keurusselän luonto- ja kulttuurireittejä* ja LIITE 12 *Taukopaikka-aineisto – Keurusselän taukopaikkoja*).

Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien sekä muiden kiinnostuneiden on mahdollista hyödyntää laadittuja suunnitelmia alueen kraatterihistorian hyödyntämisen suunnittelussa. Keurusselän kraatterimatkailun kehittämissuunnitelma julkaistaan Kehittämissyhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla.

Keurusselän alueen reitti- ja taukopaikkaverkoston kehittäminen

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli saattaa alueen reitit mobiilisti saataville sekä koko Keurusselän kattavalle kartalle. Lisäksi tavoitteena oli luoda kokonaiskuvaa siitä, millä aikataululla, keiden toimesta ja millä rahoituksella satamat ja reitistöt laitetaan kuntoon.

Mitä hankkeessa tehtiin luontoreittien eteen?

- Kartoitettiin luontoreittejä ja -kohteita
- Kartoitettiin tällä hetkellä saatavilla olevaa informaatiota
- Testattiin reittejä ja kartoitettiin kohteita maastossa
- Haastateltiin toimijoita
- Otettiin selvää luontoreittien hallinnointia koskevista ohjeistuksista
- Selvitettiin hyviksi havaittuja malleja muualta Suomesta
- Laitettiin alulle luontoreittien ja taukopaikkojen hallinnoinnin ja ylläpidon suunnittelua Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupungeissa
- Selvitettiin käytettävissä olevia viestintäkanavia eli olemassa olevia internetsivustoja

Selvitysten perusteella laadittiin kehittämissuunnitelma *Keurusselän alueen luontoreitti- ja taukopaikkaverkoston kehittäminen (LIITE 10)*, *Reittiaineisto – Keurusselän luonto- ja kulttuurireitit (LIITE 11)* sekä *Taukopaikka-aineisto – Keurusselän taukopaikkoja (LIITE 12)*.

Hankkeen tavoitteissa viitataan siihen, että reitit olisivat hankkeen jälkeen asiakkaiden saatavilla mobiilikartalla. Tämä tavoite ei ole kaikkien reittien osalta toteutunut, koska Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien käytettävissä olevat viestintäväylät ja reittien hallinnoinnin tilanne eivät ole sitä mahdollistaneet.

Kokonaisuus ulkoilureitistöistä, niiden ylläpidosta ja kehittämisestä muodostuu *Keurusselän alueen reitti- ja taukopaikkaverkoston kehittämissuunnitelmassa* esityksistä, kuinka luontoreittiverkoston ja sen viestinnän kehittäminen selvitysten perusteella voitaisiin alueella järjestää. Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen alueellisena jatkokehittämistoimenpiteenä esitetään luontoretkeily sivustoja ja koordinoitua luonto- ja taukopaikkaverkoston kehittämistä.

Alueellinen luontosivusto tulisi toteutuessaan toimimaan keskeisenä tiedonjakokanavana ja alustana alueen satamien ja reittien kehittämiseksi. Keskitetyn tiedon avulla paikalliset ja matkailijat löytävät palvelut, taukopaikat ja reitit helpommin, ja Keurusselän markkinointi luonto- ja kulttuurimatkailukohteena kansallisesti ja ehkä myös kansainvälisesti on helpompaa. Samalla paikallisten viihtyminen ja hyvinvointi lisääntyy, kun tietoisuus avoimista taukopaikoista ja merkityistä reiteistä ja sivustolla niihin kytketystä kulttuurihistoriasta kasvaa.

Konkreettiset kehittämissuunnitelmat luontoreittien ja taukopaikkojen kehittämisestä sisältyvät Keurusselän reitti- ja taukopaikka-aineistoihin. Reittien ja taukopaikkojen kehittämistä on työstyetty yhdessä Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien työntekijöiden kanssa ideointitilaisuuksissa saatujen ehdotusten, maastokäyntien sekä reittitestausten kokemusten pohjalta.

Reitti- ja taukopaikka-aineistot on tarkoitettu Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupungeille ja muille asianosaisille tahoille reitti- ja taukopaikkaverkoston kehittämisen pohjaksi, ei taukopaikoista viestimiseen.

Reittien testaus

Luontoreitin testaaminen voidaan toteuttaa monesta eri näkökulmasta. Testaamisessa voidaan keskittyä esimerkiksi seuraaviin näkökulmiin:

- Alueen vetovoimatekijöiden ja palveluiden inventointi
- Kokonaisvaltainen suunnittelu
- Yhteistyö eri toimijoiden kesken
- Reittiluokittelu
- Viestinnän tarpeet ja mahdollisuudet

Keuruselkä satamat ja reitit -hankkeessa reittien testaamisen pohjaksi laadittiin *reitin arviointilomake* (LIITE 13), joka perustuu Visit Finlandin Outdoors -hankkeessa esiteltyyn malliin reitin kokonaisvaltaisesta suunnittelusta (Räsänen, 2016).

Kuva 7 Reitin kokonaisvaltaisen suunnittelun osa-alueet (Räsänen, 2016)

Visit Finlandin Outdoors -hankkeen reitin kokonaisvaltaisen suunnittelun mallia muokattiin hieman niin, että lähtökohtana arviointilomakkeessa on ylläpitäjän näkökulma. Käyttämällä testauksissa samaa reitin arviointilomaketta päästiin siihen, että eri kohteista kerätty tieto on vertailukelpoista. Lomakkeelta ilmenevät kaikki reitin perustiedot, joten se voi jatkossa toimia tiedonlähteenä ja työkaluna reittien ja taukopaikkojen ylläpidossa ja kehittämisessä.

Hankkeen tavoitteena oli testata 6 valittua reittiä oppilastyönä. Hankkeessa testatut reitit valittiin alueen toimijoilta kerättyjen ideoiden pohjalta tukemaan alueen reittikokonaisuutta. Yhteensä testattiin 11 reittiä, joista 2 testattiin kahteen kertaan. Kaikista testatuista reitistä ei kohteiden luonteen takia täytetty reitin testauslomaketta, mutta näistä on laadittu kehittämis ehdotukset.

Hankesuunnitelmassa mainitun oppilaitosyhteistyön taustalla oli MW-kehityksen ja Tampereen ammattikorkeakoulun aiempi yhteistyö. Suunnitelman mukainen yhteistyö Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa reittien testaamisen osalta ei toteutunut osittain hankkeen aikataulusta johtuen. Lisäksi testaamisen tavoitteita tarkistettiin suunnitteluvaiheessa, ja todettiin, että tarve ja tavoitteet sekä Keuruun että Mänttä-Vilppulan reittien testauksen ostopalveluiden osalta olivat sellaiset, että ne edellyttivät reittien ammattimaista testaamista.

Seuraavassa taulukossa esitellään hankkeessa toteutunut reittitestaus.

Kuva 8 Keuruselkä satamat ja reitit -hankkeessa testatut reitit

REITTI	OSTO-PALVELU	TESTAAJA	TESTAUKSEN AJANKOHTA	TESTAUKSEN TAVOITTEET
Ilovooren ulkoilureitit	kyllä	Petri Kulha	heinäkuu 2019	Reitin kokonaisvaltainen testaus ja reittiluokittelu
Keuruun ympärimelonta	ei	Hanketyöntekijä sekä Nuori Tiimi -kerhonohjaajakoulutuksen nuorisoryhmä	24.5.2019	Selvittää reitin kuljettavuus toukokuussa ja ryhmän kanssa
Keuruun ympärimelonta	kyllä	Virvatulen taika	28.-29.6.2019	Reitin kokonaisvaltainen testaus ja turvallisuusasiakirjan perusteiden laatiminen
Koikan kirkkotaival	ei	Hanketyöntekijä, Kolhon kyläyhdistyksen edustaja ja historiantutkija	8.6.2019	Selvittää Koikan kirkkotaipaleen linjausta ja laatia esitys reitin kehittämisestä
Melonsaaren polut	ei	Hanketyöntekijä	elokuu 2019	Selvittää Melonsaaren polkujen kunto ja etsiä taukopaikkoja, jotka kytkeytyvät myös melontareiteille
Mäkelänvuoren polkupyöräreitit	ei	Hanketyöntekijä sekä Koillis-Pirkan kiekko, C-juniorit, oppaana pyöräilyharrastaja Kai Sainio	11.6.2019	Selvittää reitin kuljettavuutta ja kehittämis ehdotuksia
Mäntän melontareitit	kyllä	Virvatulen taika	heinäkuu 2019	Reitin kokonaisvaltainen testaus ja turvallisuusasiakirjan perusteiden laatiminen
Mäntän patsasreitti	ei	Hanketyöntekijät ja Mänttä-Vilppulan matkailukoordinaattori	6.6.2019	Selvittää Mäntän kulttuurireittien kytkemistä muihin luontoreitteihin
Mäntänvuoren ulkoilureitit	ei	Hanketyöntekijät ja Mäntänvuoren toimijat		Reitin kokonaisvaltainen testaus ja kehittämisen suunnittelu
Mäntänvuoren ulkoilureitit	kyllä	Petri Kulha	heinäkuu 2019	Reitin kokonaisvaltainen testaus ja reittiluokittelu
Tarhian kierros	ei	Hanketyöntekijä	elokuu 2019	Reitin alustava reititys Tarhian länsirannan osalta, mahdollisten taukopaikkojen etsintä
Ukonselän melontareitti	ei	Hanketyöntekijä, Kolhon kyläyhdistyksen edustaja ja eräopas, Mänttä-Vilppulan liikuntapaikkaesimies	11.6.2019	Reitin testaus ja taukopaikkojen kartoittaminen.
Valkeaniemen kraatterireitti	ei	Hanketyöntekijä, maanomistaja ja Kolhon kyläyhdistyksen edustaja	13.5.2019	Selvittää kraatterireitin perustamisen mahdollisuutta ja laatia esitys reitin kehittämisestä

Reittitestauksen aineistoa on koottu reitti- ja taukopaikka-aineistoon (LIITE 11 ja 12). Lisäksi testauksesta on olemassa muuta raportointimateriaalia (kuten valokuvia ja laadittuja turvallisuusasiakirjoja), jotka on tarkoitettu kaupunkien työntekijöiden ja asianosaisten reittien ylläpitäjien käyttöön.

Palvelukytkennät ja yritysryhmähankkeen käynnistäminen

Hankkeen yhteistyöverkoston kuului 12 alueella toimivaa matkailu- ja luontopalveluyritystä. Yritysten edustajat osallistuivat aktiivisesti hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin ja tapasivat hankkeen työntekijöitä myös kahdenkeskisissä tapaamisissa. Vuorovaikutus edisti monella tapaa hankkeen tulosten toteutumista.

Hankkeessa laaditun Keuruun Nyysänniemen leirintäalueen kehittämissuunnitelman yhtenä keskeisenä tuloksena oli esitys vuokra-ajan pidentämisestä yhdestä vuodesta vähintäänkin 10 – 15 vuoden vuokrasopimukseen. Hankkeen päättymisen aikaan uusi vuokrasopimus on voimassa. Tämän mahdollistaa leirintäalueen pitkäjänteisen kehittämisen, yritystukien hakemisen sekä muiden yritysten kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisen ja laajentamisen.

Hankkeessa tunnistettiin luontopalveluiden osalta tarve palvelumuotoilun tukemiselle ja palveluiden saavutettavuuden parantamiselle. Taukopaikka- ja reittiverkoston parantuminen tulee osaltaan lisäämään alan yritysten toiminnan mahdollisuuksia ja yhteistyömahdollisuuksia. Keuruselkä tarjoaa esimerkiksi loistavat puitteet omatoimiselle tai ohjatulle melonnalle, mutta välineiden vuokraaminen ja opastus olisi viestinnän ja yritysten yhteistyön avulla saatava asiakkaalle entistä näkyvämmäksi ja helpoksi eri paikoista käsin.

Luontoyrittäjien näkökulmasta ehdoton edellytys toiminnan kehittämiseksi on luontosivusto, jossa voidaan tuoda esille asiakkaan tarvitsemat palvelukytkökset. Tämän hetkinen pirstaleinen tiedotus reiteistä ja luontokohteista ei palvele luontopalveluiden saavutettavuutta asiakkaan näkökulmasta.

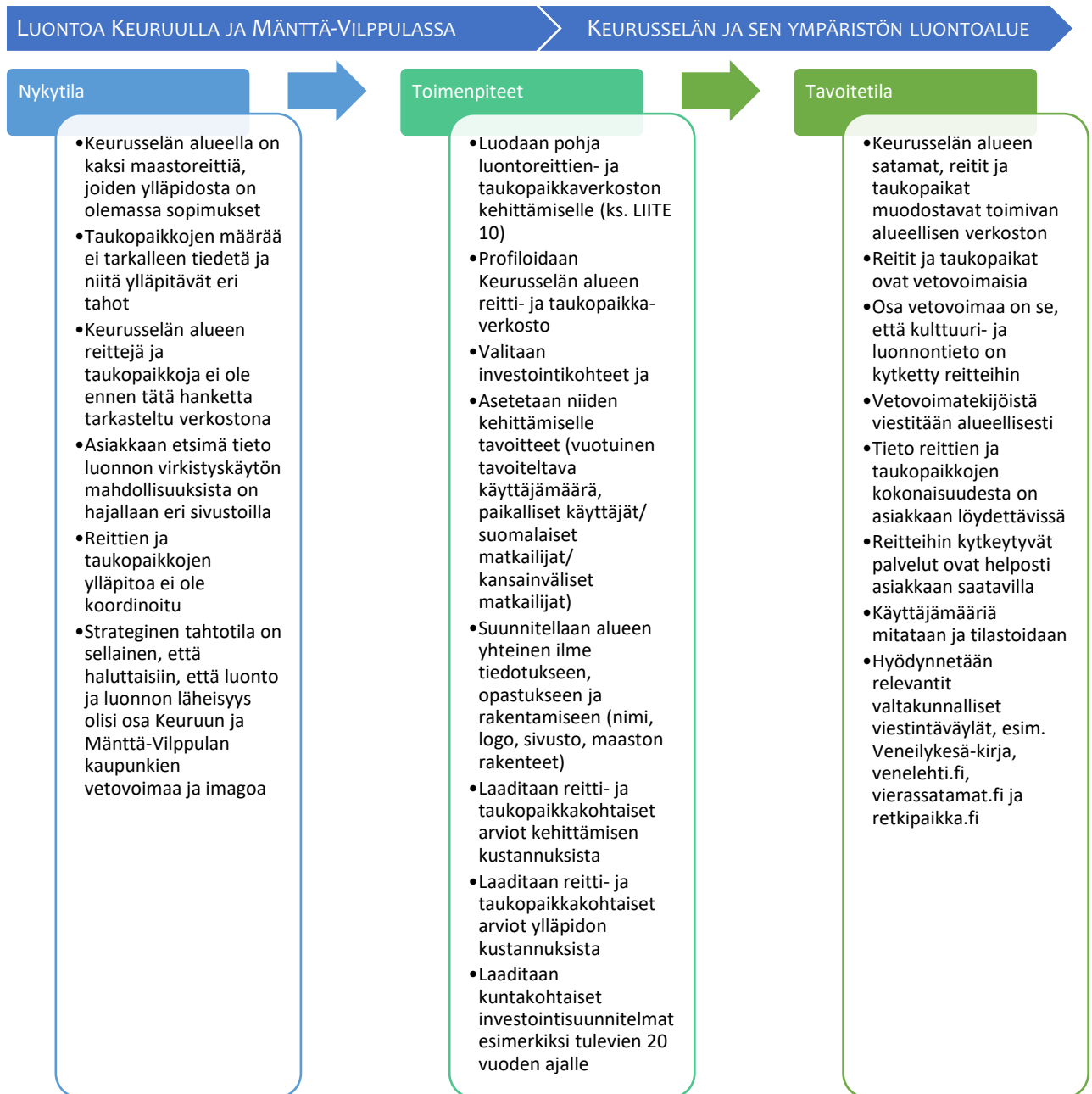
Satamien kehittämistyössä tunnistettiin lukuisia yritysryhmäyhteistyön mahdollisuuksia, jotka voivat realisoitua satamien kehittämisen aikana. Samoin kraatterimatkailun kehittäminen tuo alkaessaan yritysryhmäyhteistyön mahdollisuuksia.

Tavoite yritysryhmähankkeen käynnistymiseen ei ehtinyt täyttyä hankkeen aikana, mutta yritysten parissa tehty työ osoitti, että kiinnostusta yritysryhmäyhteistyölle on. Hankkeen aktivoimien tuloksia nähdäänkin toivottavasti lähivuosina. Keuruun osalta kesäkuussa 2019 käynnistyneessä matkailualan TAHDON – Yhteiselle matkalle -aktivointihankkeessa on mahdollisuus jatkaa Keuruselkä satamat ja reitit -hankkeessa tehtyä työtä myös luontopalveluiden osalta.

7 TAVOITTEENA KEURUSSELÄN REITISTÖJEN JA SATAMIEN KOKONAISUUS

Toteutuessaan hankeraportissa ja kehittämissuunnitelmissa esitettävät kehittämisen toimenpiteet lisäävät Keurusselän alueen vetovoimaa matkailijoiden ja asukkaiden kannalta ja parantavat mahdollisuuksia hyödyntää Keurusselän järveä ja luontoa virkistytymiseen ja matkailuelinkeinon kehittämiseen. Seuraavassa taulukossa on koottu nykytilan piirteitä, ehdotettavia kehittämisen toimenpiteitä ja kuvattu kehittämisen tavoitetila.

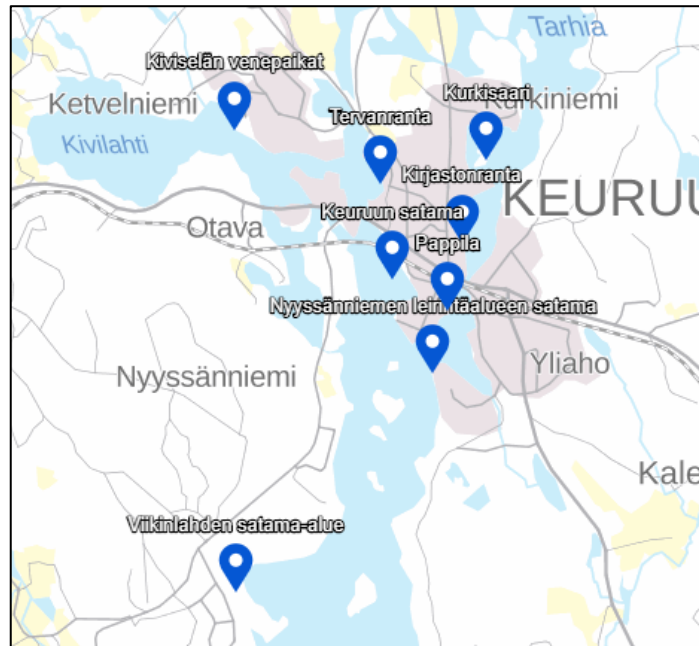
Kuva 9 Keurusselän alueen luontoreittien nykytila ja tavoitetila

Keurusselän satamat

Seuraavissa karttoihin ja taulukoihin on koottu Keuruun ja Mäntän satamien ja rantojen palveluita. Hankkeen aikana on tullut esille toive, että Keurusselän satamapalveluista viestittäisiin paremmin.

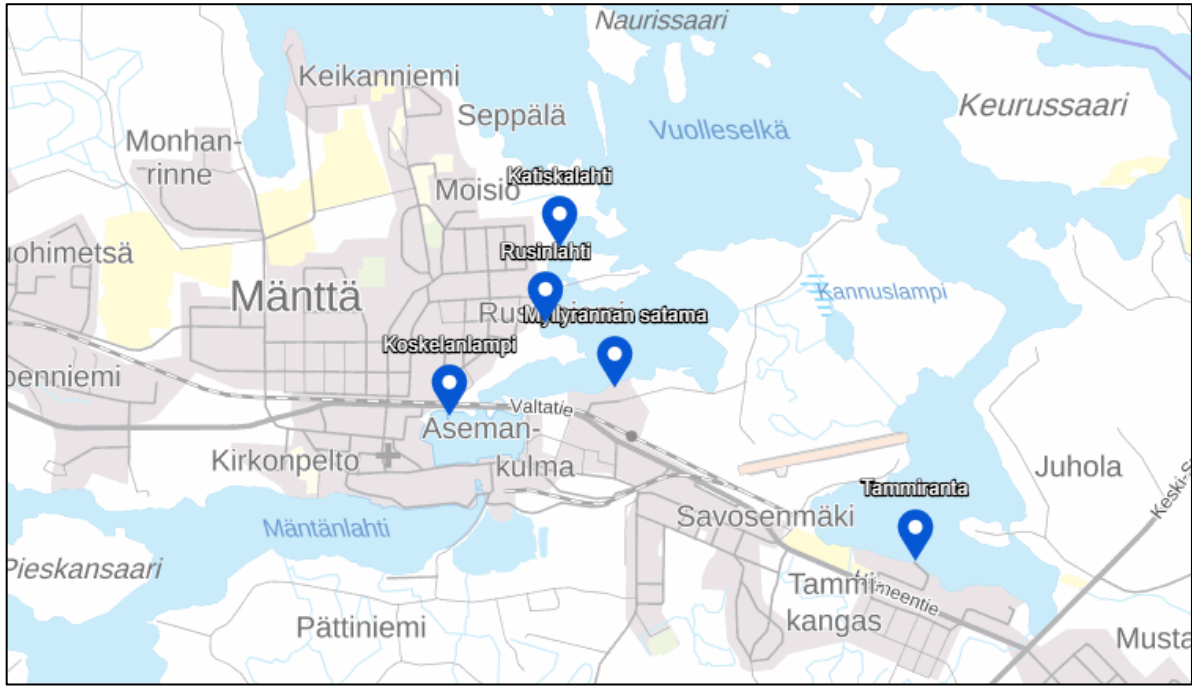
Kuva 10 Keuruun satamat ja venerannat kartalla. Kartta: Maanmittauslaitos, 2019

Taulukko 4 Keuruun satamien palvelut. Olemassa olevien palveluiden lähteenä ovat olleet kartoituskäynnit ja Keuruun kaupungin kotisivut. Kehittämisideoita on koottu hankkeen suunnitteluprosessien aikana.

OLEMASSA OLEVAT PALVELUT	KEHITTÄMISIDEAT
KEURUUN SATAMA (AHTOLA) - Tapahtumasatama	
veneilijän peruspalvelut, venepaikat, kahvila- ja ravintolapalvelut, Ellun kotisatama, leikkipaikka, beach-kenttä, veneenlaskuluiska	sauna, matkaparkki, oleskelulaituri, esteettömät onkilaiturit, vuokrauspalvelut
KIRJASTONRANTA – Kulttuuri ja taidesatama	
venepaikat, sähkö tulossa laiturille, veneenlaskuluiska, vierasvenepaikat	oleskelu, penkit, kiikut, keinut, riippumatot, erikoisvalaistus, siirreltävät tilaelementit (taide ja kasvit), pieni esiintymisalue, huoltolaituri tulossa, samalla melonta/soutuvenekäyttö, tilavarauksena näköalatasanne-tapahtumaelementti-taide-leikkiväline, suihkulähde
TERVAN RANTA – Liikunta- ja aktiviteettiranta	
jalkapallo, leikkipaikka, boccia, street workout, katukoris, padel, veneenlaskuluiska	liikennepuisto, RC-autorata, BMX, trampoliinit, parkour, kiipeilyseinä, oleskelulaituri
KURKISAARI – Esteetön lähivirkistys- ja aktiviteettialue	
venepaikat, nuotiopaikka, leikkipaikka, hiekkaranta, POP-portaat, esteetön ulkoilureitti, street workout	esteettömät onkilaiturit, esteetön melontalaituri, esteetön venelaituri, esteetön uimapaikka
LAPINSALMEN UIMALA – Uimala	
ympärivuotinen uimapaikka, uimalaituri, hyppytorni, pukukoppi, matonpesu	
VANHAN PAPPILAN RANTA (srk) – Yksityiset ravintola-, virkistys- ja juhlapalvelut	
lounasravintola, juhlapalvelut, vaate-, taide-, ja lahjaputiikit, kanootti- ja kajakkivuokrauspalvelut, melontalähdöt	uusi laiturit, nuotiopaikka
NYYSSÄNNIEMEN LEIRINTÄALUEEN SATAMA – Virkistys-, tapahtuma- ja matkailualue	
vierasvenelaituri, uimaranta, leirintäaluepalvelut (yksityinen), ravintola (yksityinen), vuokrauspalvelut (yksityinen), minigolf (yksityinen), frisbeegolf (yksityinen)	rannan valaistuksen kehittäminen, juomaveden saatavuuden parantaminen, Elias Lönnrotin rantautumiskohtaan vieraspaikkoja
VIIKINLAHDEN SATAMA-ALUE – Yksityiset satamapalvelut	
VIIKINHOVI: vierasvenelaituri, sähkö rannassa, ravintola, sauna, yksityinen uimaranta, majoitus KALUSTORANTA: soutuvenepaikat, talvisäilytys, veneiden huoltopalvelut, veneenlaskuluiska	KALUSTONRANTA: esteettömät vesiliikuntapuitteet, vierasvenelaituri

Kuva 11 Mäntän satamat ja venerannat kartalla. Kartta: Maanmittauslaitos, 2019

Taulukko 5 Mäntän, Vilppulan ja Kolhon satamien ja rantojen palvelut. Olemassa olevien palveluiden lähteenä ovat olleet kartoituskäynnit ja Mänttä-Vilppulan kaupungin kotisivut. Kehittämissideoita on koottu hankkeen suunnitteluprosessien aikana.

OLEMASSA OLEVAT PALVELUT	KEHITTÄMISSIDEAT
Myllyrannan satama - Tapahtumasatama	
veneilijän peruspalvelut, venepaikat, vierasvenepaikat, veneenlaskuluiska, kahvila- ja ravintolapalvelut, leikkipaikka, beach-kenttä, talviuintipaikka, veneiden talvisäilytys	tanssilava, saunamaailma, puutarhanäyttely, Pursiseuran tilat, vuokrauspalvelut, tapahtumanjärjestämisen puitteet, leikkipuisto
Koskelanlampi	
venepaikat, vierasvenepaikat	Laiturien kunnan tarkastus on tehty keväällä 2019 ja korjaustoimenpiteet välitetty eteenpäin kaupungin omana työnä.
Katiskalahti	
venepaikat, veneenlaskuluiska	Laiturien kunnan tarkastus on tehty keväällä 2019 ja korjaustoimenpiteet välitetty eteenpäin kaupungin omana työnä.
Rusinlahti	
venepaikat, uimaranta	Laiturien kunnan tarkastus on tehty keväällä 2019 ja korjaustoimenpiteet välitetty eteenpäin kaupungin omana työnä.
Tammiranta	
venepaikat	Laiturien kunnan tarkastus on tehty keväällä 2019 ja korjaustoimenpiteet välitetty eteenpäin kaupungin omana työnä.
Vilppulan satama ja Caravan-alue	
venepaikat, vierasvenepaikat, septitankin tyhjennys, kumikanavapalvelu Päijänteelle, ravintola, liikennepuisto, leikkipuisto, virkistyskalastusalue, leirintäalueen palvelut, kota, paviljonki, grillikatos, uimaranta, talviuintipaikka	(Vilppulan satama ei kuulunut suunnittelualueeseen.)
Kolhon uimaranta	
Laituri, pukukoppi, ulkokäymälä, Beach-Volley -kenttä	kelluva lautta jonkin matkan päähän rannasta
Kolhon vieraslaituri Kaijanselän puolella	
	veneidenlaskupaikka, parkkipaikan talviauraus pilkkijöitä varten

Taukopaikkaverkosto järvellä

Taukopaikkaverkoston kohteet, kartta- ja valokuva-aineistot sekä kehittämisehdotukset on esitelty viisiosaisessa taukopaikka-aineistossa (LIITE 12 *Taukopaikka-aineisto, Keurusselän taukopaikkoja*). Seuraavana on lista kohteista, joihin tutustuttiin hankkeen aikana ja jotka on sisällytetty aineistoon. Osa kohteista on olemassa olevia taukopaikkoja ja osaan esitetään perustettavaksi taukopaikka.

TAUKOPAIKAT 1, Pohjoinen Keurusselkä

1. Keuruun Ahtolan satama
2. Nyyssänniemen leirintäalue
3. Källi
4. Hotelli Viikinhovin satama
5. Peurunniemi ja Peurunsaari
6. Hinkanniemi

TAUKOPAIKAT 2, Keskinen Keurusselkä

7. Pikkuhiekkä
8. Jatasaaari
9. Jylhänniemi ja Vuohisaari
10. Käkisalonen/Nenistönniemi
11. Harmaaniemi
12. Varpaansalmi
13. Siltasalmi
14. Kotiniemi

TAUKOPAIKAT 3, Eteläinen Keurusselkä (ja Mäntän melontareitti)

15. Lietunhiekkä
16. Iso-Sorvanen
17. Vähä-Sorvanen
18. Iso-Koho
19. Keurussaari
20. Kajansaari
21. Pikku-Tenkko
22. Juurakko
23. Hiekkalahti
24. Katiskalahti
25. Myllyrannan satama

TAUKOPAIKAT 4, Keuruun melontareitti

26. Pappilan ranta
27. Kirjastonranta
28. Kurkisaari
29. Kirkkosaari
30. Kylmälahden ranta
31. Ketveleenkannas
32. Ketvelniemen kallio
33. Melonsaari 1
34. Melonsaari 2
35. Tervan ranta
36. Megamarket
37. Pappilanniemen uimaranta

TAUKOPAIKAT 5, Kolhon Ukonselkä

38. Lusikkalahti
39. Kuikkasaari
40. Selkisaari
41. Veneluiska

Hankkeen aikana on tullut esille toiveita Keurusselän taukopaikkaverkoston viestinnän kehittämisestä.

Keurusselän alueen reitit

Alueen reitit on suositeltavaa suunnitella niin, että ne tukeutuvat samoihin taukopaikkoihin. Reittien mahdollisuudet ovat lähes rajattomat. Resurssien rajallisuuden vuoksi kaikkia reittien osalta esitettyjä ideoita ei ole ollut mahdollista tutkia syvemmin tässä hankkeessa. Testatuista reiteistä on hankkeen aikana laadittu tarkemmat kehittämisehdotukset.

Seuraavassa taulukossa esitellään reittejä, jotka ovat olleet esillä hankkeen eri vaiheissa. Reittiesitykset ovat alustavia ja vaativat vielä neuvottelut maanomistajien ja muiden asianosaisten kanssa. Reittien toteutuminen tulee olemaan kiinni maanomistajien ja ylläpitävien tahojen tahtotilasta. Reittejä on jaoteltu kulkuvälineiden ja teemojen mukaan. Reittien monikäyttö on tärkeä näkökulma jatkokehittämisessä ja investoinneissa.

Taulukko 6 Hankkeessa esillä olleita reittejä

REITTI	Kehittämis- ehdotukset laadittu	Reitti ollut muuten esillä hankkeen aikana	Olemassa oleva reitti	Perustettava reitti
KÄVELYYN JA OSITTAIN MYÖS PYÖRÄILYYN SOVELTUVAT ULKOILUREITIT				
Keuruun Ilovuoren ulkoilureitit	x		x	
Keuruun Hartunlammen reitti		x	x	
Keuruun Melonsaaren polut	x		x	
Keuruun Tarhian kierros	x			x
Keuruun Huhkojärven luontopolku		x		x
Mäntänvuoren ulkoilureitit	x		x	
Mäntän Lemmenpolku		x	x	
Multian Runoilijan polku		x	x	
Multian Nikaraisten kirkkotie		x	x	
Hotelli Keurusselän luontopolku		x	x	
Keuruun Pihlajaveden ja Karansalmen reitit		x	x	(x)
Keuruun Himmaanmäen luontopolku		x	x	
KULTTUURIREITIT JA LUONNON TAI GEOHISTORIAIREITIT				
Keuruun kulttuurikävelyreitti		x	x	
Pihlajaveden Erämaakirkon hiljaisuuden polku		x		x
Valkeaniemen kraatterireitti	x			x
Kolhon Koikan kirkkotaival	x			x
Mäntän patsasreitti	x		x	
PYÖRÄILYREITIT				
Keuruun pyöräilyreitit (Jälki.fi)		x		x
Mäntän Mäkelänvuoren pyöräilyreitit	x			x
Mänttä-Kolho-Keuruu-pyöräilyreitti		x		x
Mänttä-Keuruu-pyöräilyreitti		x		x
Juna-pyöräily-reitti Tampereelta		x		x
MELONTAREITIT				
Keuruun ympärimelonta	x		x	
Mäntän melontareitit, lyhyt ja pitkä	x			x
Kolhon Ukonselän melontareitti	x			x
Mäntän taidemelontareitti	x			x
ESTEETTÖMÄT REITIT				
Keuruun Kurkisaaren esteetön reitti	x		x	
Keuruun esteettömät melontareitit		x		x
Keuruun Viikinlahti Campuksen esteetön reitti		x		x
Mäntänvuoren esteetön reitti	x		x	
KELKKAILUREITIT				
Keuruun syvän lumen kelkkailualue		x	x	
Kolho-Haapamäki-kelkkareitti		x		x

Kehittämissuositukset ja reittien esittelyt on koottu reittiaineistoon (LIITE 11 *Reittiaineisto – Keuruselän luonto- ja kulttuurireitit*). Hankkeessa testatut reitit esitellään seitsemässä osassa.

1. Keuruun ja Mäntän keskustan reittien kokonaisuus
2. Koikan kirkkotaival
3. Kolhon kulttuurireitit
4. Kraatterireitti
5. Melonsaaren polut
6. Mäkelänvuoren pyöräreitit
7. Tarhian kierros
8. Ukonselän melontareitti

Hankkeessa on pyritty edistämään reittien kunnostuksen ja mm. uusien kulkuväylien perustamista yhteistyössä yhdistysten ja lajiaktiivien kanssa. Tarvetta neuvonnalle ja tuelle on paljon myös jatkossa.

Paikalliset saavat hyödynnettyä ennen kaikkea reittejä, jotka ovat asutuksen välittömässä läheisyydessä. Esimerkkinä tällaisesta toteutuksesta on Pieksämäen Vedenjakaja-reitistö.

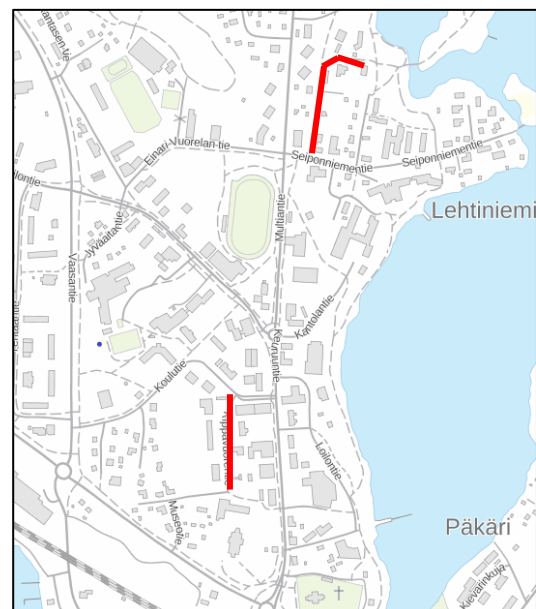
Taajamien ja niiden läheisyyden kevyen liikenteen väylät

Keskustan alueen reitit ja kevyen liikenteen väylät ovat erittäin tärkeitä lähiliikuntapaikkoja paikallisille asukkaille varsinkin lumen aikaan, kun metsässä liikkuminen on vaikeampaa. Niiden kunnossapito kaikkina vuodenaikoina on ensiarvoisen tärkeää väylien käytettävyyden takia.

Mänttä-Vilppulan keskustaajaman osayleiskaavatyön yhteydessä on tehty selvitys puutteista kevyen liikenteen reitistöissä. Tähän selvitykseen on koottu täydennysuositukset kiireellisyysjärjestyksessä.

Keuruulla paikallisten asukkaiden kannalta on tunnistettu seuraavat vaaralliset tieosuudet, joita käytetään erittäin paljon pyörällä ja jalan liikkumiseen, mutta joissa ei ole kevyen liikenteen väylää.

Kuva 12 Keuruun vaarallisia tieosuuksia, joihin tarvittaisiin kevyen liikenteen väylä tms.: Keskustassa Punaportintie ja Kippavuoren tie sekä tie 58 Keuruulta Multialle vähintään ns. könttärin risteykseen, toisaalta jatkuvasti lisääntyvän pyöräliikenteen takia Jukojärven risteykseen saakka. Kartat: Maanmittauslaitos, 2019

8 HANKKEEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

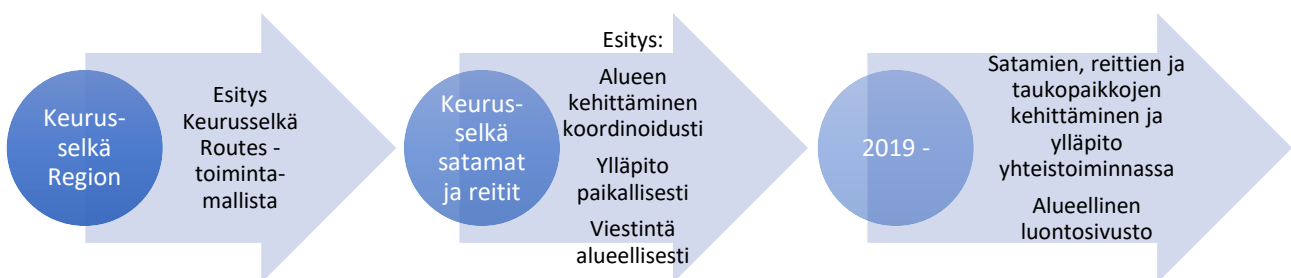
Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen hankeidea ja tavoitteet perustuivat Keurusselkä Region -hankkeen Keurusselkä Routes -toimintamalliin. Kun Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen tuloksia arvioidaan myös suhteessa Keurusselkä Routes -mallin tavoitteisiin, saadaan esille pitkän tähtäimen jatkumo ja kehityksen kaari.

Alkuperäisessä ehdotuksessa toimintamallin vakiinnuttamiseen oli kaavailtu kahden vuoden hanketta, joka sitten Keurusselkä satamat ja reitit -hanketta suunniteltaessa lyheni yhden vuoden kestoiseksi. Hankkeen tavoitteet ovat olleet laajat suhteessa käytettävissä olevaan resurssiin. Tämä aiheutti sen, että hankkeessa on kyllä pystytty tuottamaan ansiokkaita selvityksiä hankkeeseen sisällytetyistä aiheista, mutta varsinainen kehittämisen alulle saattaminen päätöksen teon tasolla ja toimijaverkoston yhteistyön tasolla jää vielä kesken. Samoin satamien ja reittien kehittämisen sisältöjen valitseminen sekä toimintamallien rakentaminen ja vakiinnuttaminen jäivät tehtäväksi hankkeen jälkeen.

Hankkeen ohjausryhmä asetti ensimmäisessä kokouksessaan hankkeen vaikuttavuuden mittariksi projektisuunnitelmassa olevien toimenpiteiden toteutumisen. Hankkeen alkaessa ja ollessa käynnissä Keurusselkä Routes -mallissa kaupunkiorganisaatioille asetettu tavoite alueviestinnästä ja sen valmistelusta ei ollut sellaisella tasolla, mikä olisi mahdollistanut tavoitetilan saavuttamisen yhden vuoden aikana sellaisena, kun se on kuvattu Keurusselkä Routes -mallissa ja Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen tavoitteissa. Näin ollen lopullisen tavoitetilan saavuttaminen jää tehtäväksi hankkeen jälkeen kuntaorganisaatioiden omana pitkän tähtäimen työnä.

Keurusselkä Routes -malli oli yksi kolmesta Keurusselkä Region -hankkeen tuloksina esitetyistä alueellisista kilpailueduista ja erikoistumisvalinnoista. Tuo malli antoi sisällön Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeeseen. Seuraava askel paikkakunnan kehittämiseksi on luoda oma käytännön tason toimintamalli. Sen luovat kaupungin työntekijät yhteistyössä alueen yhdistysten, yrittäjien ja muiden toimijoiden kanssa. Tämä toimintamalli luodaan yksilöiden toimesta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja konkreettisesti toiminnassa, toivottavasti yhteistoiminnassa. Käytännön toimintamallin pohjan luominen on Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien vastuulla.

Kuva 13 Keurusselän alueen luontoreitti- ja taukopaikkaverkoston kehittämisen jatkumo

Hankkeen toteuttamisen haasteet

Suurin haaste hankkeen toteuttamisessa on ollut resurssien rajallisuus laajoihin ja monipuolisiin tavoitteisiin nähden. Kuten aina kehittämisessä, myös tällä kertaa on jouduttu tekemään valintoja sisältöjen suhteen. Kaikkia varsinkaan reittien kehittämisen siemeniä ja ideoita ei ole ehditty jalostaa tai edes tutkia. Hankkeen nimi *satamat ja reitit* antaa hieman harhaanjohtavan kuvan hankkeen sisällöstä tarkasteltaessa sitä, kuinka pieni osa resurssia on pystytty käyttämään reittien kehittämiseen. Laaditut kehittämissuunnitelmat ovat vaatineet suuren määrän resursseja, jotta ne voivat nyt hankkeen jälkeen toimia vartenotettavina työvälineinä päätöksenteossa.

Tavoitteet alueviestinnän toteuttamisesta eivät toteutuneet hankkeen aikana. Hankkeessa tehdyt selvitykset tukevat käsitystä, että alueellisesti toteutettu viestintä on se keino, joka voisi tosiasiallisesti

lisätä elinvoimaa ja matkailua alueella. Alueviestinnän kehittämisen valmiutena tarvitaan tahtotila, päätös ja resurssit kaikilta kuntaorganisaatioilta, jotka viestinnän piiriin tulevat kuulumaan.

Hankkeen tulosten seuranta ja hyödyntäminen

Raportissa on tähän asti esitelty Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen taustat, tavoitteet, sisällöt, toteutus ja tulokset. Seuraava vaihe hankkeen jälkeen on hankkeen tulosten seuranta ja hyödyntäminen. Seuraavassa taulukossa on esitetty tulosten seurannan ja hyödyntämisen vaiheita sekä edellytyksiä sille, että hankkeen tuloksia pystytään toteuttamaan. Taulukon laadinnassa on hyödynnetty Uudenmaan liiton BRIDGES-hankkeessa laadittua mallia tutkimuksesta liiketoimintaan -projektien generisen rungon vaiheista. Kyseisessä mallissa esitettyjä edellytyksiä hankkeen tulosten hyödyntämiseen on sopeutettu Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen toimintaympäristöön.

Kuva 14 Tutkimuksesta liiketoimintaan -projektien generisen rungon vaiheet (Spinverse Oy ja Uudenmaan liitto, 2018) ja edellytykset Keurusselkä satamat ja reitit -hankkeen toimintaympäristössä

SEURANNAN JA HYÖDYNTÄMISEN VAIHEET

- Projektin tulosten hyödyntäminen
- Projektin merkittävyyden arviointi
- Projektin jälkiseuranta ja mahdollisten uusien projektien tunnistaminen
- Kokemusten ja osaamisen siirto kaupungin työntekijöille ja mahdollisille seuraaville hankkeille
- Liiketoiminnan kehittymisen tukeminen

EDELLYTYKSET KAUPUNKIORGANISAATIOSSA

- Hankkeen tuloksista viestitään sisäisesti ja ulkopuolelle
- Hankkeen tulosten hyödyntämisestä ja tulevista investoinneista viestitään sisäisesti ja ulkopuolelle
- Yhteinen aluetiedottaminen toteutuu
- Viestinnän osaaminen
- Tahtotila ja taito omaksua ja vakiinnuttaa organisaation sisällä uusia käytäntöjä
- Tapa hallita kehittämisen prosesseja
- Luontoalan ja reittien turvallisuuden erityistuntemus ja osaaminen
- Tapa hyödyntää tämänhetkisiä resursseja ja osaamista
- Tapa hyödyntää ja toteuttaa yrittäjien ja yhdistysten kanssa tehtävää yhteistyötä

EDELLYTYKSET LIIKETOIMINNAN KEHITTÄMISESSÄ

- Luontoalan erityistuntemus ja osaaminen
- Kaupallinen osaaminen
- Viestinnän ja markkinoinnin osaaminen
- Tapa hyödyntää uusia ideoita ja seurata alan trendejä
- Kaupungin investointien toteutuminen
- Kaupungin tuen toteutuminen yhteistyön rajapinnoilla

Hankkeen päättyessä sen tulosten seuranta ja hyödyntäminen jää Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien sekä alueen yrittäjien ja yhdistysten yhteistyön varaan. Lähtökohtaisesti tällainen yhteisvastuullinen tilanne on haastava.

Keskeisiä kysymyksiä hankkeen tulosten seurannan ja hyödyntämisen kohdalla ovat mm.

- millaisten prosessien kautta Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupungeissa siirretään hankkeissa kerättyä osaamista ja kokemusta eteenpäin,
- kuinka ja mille tahoille tuloksista ja niistä seuraavista kehittämistoimenpiteistä viestitään,
- kuinka hankkeessa aloitettua alueellista yhteistyötä jatketaan hankkeen jälkeen ja
- kuinka kaupungit pystyvät toteuttamaan esitettyjä kehittämistoimenpiteitä haastavassa resurssitilanteessa.

Kehittämisen haasteita ja niiden analysointia

Tähän kappaleeseen on kerätty haasteita, joita on tunnistettu eri puolilla luontoreittien kehittämisen yhteydessä ja jotka ovat tulleet esille selvitysten aikana. Kappaleessa käsitellään esimerkinomaisesti myös muutama edellisessä kuvassa esitelty hankkeen tulosten hyödyntämisen vaihe ja edellytys ongelmalähtöisesti.

1. Satamien ja reittien kehittämistä varten on käytössä niukat resurssit / Haasteeseen vastaaminen
 - Laaditaan pidemmän ajan investointisuunnitelma ja kehitetään satamia ja reittejä vähitellen
 - Valitaan ja priorisoidaan kehitettävät kohteet
 - Ylläpitoa varten pyritään tunnistamaan satamiin ja reitteihin liittyvien tahojen ja organisaatioiden vahvuudet ja esimerkiksi käytettävissä olevat henkilöresurssit, suunnitellaan työnjako huolellisesti
 - Etsitään yhteistyökumppaneita ja toteutetaan varainkeruukampanjoita
 - Haastetaan paikalliset yritykset tukemaan paikallisten asukkaiden ja työntekijöiden hyvinvointia. Toteutetaan kampanjoita, joiden kautta yritys voi esimerkiksi toteuttaa yhden taukopaikan tai hankkia yrityksen logoilla varustetun lainattavan soutuveeneen. Esimerkkinä tästä Poppi-portaat, jotka Keuruun Osuuspankki rakennutti Kurkisaaren lähelle pankin 110-vuotisjuhlavuoden kunniaksi tuomaan iloa ja terveyttä paikallisille.
 - Huomioidaan Keurusselän alueen luontoreittien kehittämisessä ja investointeja tehdessä asukasohja. Huomioidaan myös se, että matkailu on tällä hetkellä kesäpainotteista ja varsinkin luontomatkailevan osalta vielä toistaiseksi profiloitumatonta.
 - Profiloidaan Keurusselän alueen luontoreitti- ja taukopaikkaverkosto ja asetetaan sille tavoitteet
2. Toteutetaan reitti, joka jää vähäiselle käytölle. Ylläpitoon ei sitouduta, ja perustettu reitti jää ränsistymään / Haasteeseen vastaaminen
 - Pitäydytään rengasreittien toteuttamisessa. Ne ovat suositumpia ja käytännöllisempiä kuin reitit, jotka alkavat yhdestä paikasta ja päättyvät toiseen paikkaan.
 - Toteutetaan reittejä asutuksen läheisyyteen.
 - Kehitetään reittien vetovoimaa. Toteutetaan erikoisia ratkaisuja taukopaikkojen toteuttamisessa.
 - Tehdään tutkimuksia käyttäjämääristä ennen investointeja ja niiden jälkeen. Opitaan ja sovelletaan muualle.
 - Suunnitellaan toimiva ja käyttäjämääriin nähden realistinen reittien ja taukopaikkojen verkosto.
 - Ylläpitoa varten pyritään tunnistamaan satamiin ja reitteihin liittyvien tahojen ja organisaatioiden vahvuudet ja esimerkiksi käytettävissä olevat henkilöresurssit, suunnitellaan työnjako huolellisesti
 - Kehitetään luontoviestintää

3. Reittien ja taukopaikkojen ylläpito ei toimi, yhteistyö reittien osalta on raskasta ja hankalaa / Haasteeseen vastaaminen
 - Suunnitellaan satamien ja reittien eteen tehtävän yhteistyö ja sen koordinointi. Suunniteltu yhteistyö on parempi kuin yritys tehdä yhteistyötä, jota ei suunnitella organisoitumisen pelossa.
 - Pyritään matalan kynnyksen viestintään toimijoiden kesken
 - Valitaan tehokas viestintäväylä
 - Sovitaan vastuista kaupunkien sisällä
 - Huolehditaan riittävästä luontoreittien osaamisesta kaupunkiorganisaatioissa
 - Huolehditaan siitä, että resurssit ovat riittävät vastuisiin nähden
 - Palkataan henkilö, jonka tehtävänä on koordinoida luonnon virkistyskäyttöön ja luontomatkailuun liittyviä asioita. Henkilön tehtävät voivat sijoittua yhteen kaupunkiin tai tehtävä voi olla alueellinen. Tehtävä voi myös sijoittua joko kaupunkiorganisaatioon tai kehittämissyhtiöön.
4. Reittejä jää toteuttamatta tai niitä suljetaan vastuukysymysten pelossa (Riikonen ja Rautiainen, 2017) / Haasteeseen vastaaminen
 - Kun reitin ylläpitäjänä toimii esimerkiksi yhdistys, olisi hyvä, että käytettävissä olisi tukea turvallisuuden näkökulmien huomioimiseen ja ohjeiden tulkintaan.
 - Kaupunki antaa esimerkin asioiden asianmukaiselle hoitamiselle
5. Hankkeen tulokset ja hankkeessa laaditut kehittämissuunnitelmat jäävät hyödyntämättä / Haasteeseen vastaaminen
 - Huolehditaan siitä, että julkiset kehittämissuunnitelmat ovat kätevästi saatavilla Kehittämissyhtiö Keulink Oy:n kotisivuilla
 - Järjestetään seminaari, tiedotustilaisuus tai muu tapahtuma, jossa kerrotaan hankkeen tuloksista
 - Esitellään ja käsitellään tuloksia kaupunkien valtuustoissa
 - Tehdään päätös/päätöksiä hankkeen tulosten hyödyntämisestä
 - Nimetään Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkiorganisaatioissa vastuuhenkilö(t), jonka tehtävänä on perehtyä perusteellisesti hankkeen kehittämissuunnitelmiin ja pitää huoli siitä, että selvityksiä pystytään hyödyntämään tarvittaessa
 - Tehdään prosessikuvaus siitä, kuinka kehittämissuunnitelmien tuloksista viestitään ja kuinka tulosten hyödyntäminen etenee kaupunkiorganisaatioissa
6. Huomataan muutaman vuoden päästä, että Keuruun ja Mänttä-Vilppulan kaupunkien välinen yhteistyö Keurusselän satamien ja reittien kehittämiseksi ei ole jatkunut hankkeen jälkeen / Haasteeseen vastaaminen
 - Nimetään kuntien välisen yhteistyön koordinoinnin vastuuhenkilöt
 - Tehdään suunnitelma ja päätös Keuruun ja Mänttä-Vilppulan yhteistoiminnan tulevista toimenpiteistä satamien ja reittien osalta
 - Sovitaan kaupunkien välisestä viestinnästä satamien ja reittien kehittämiseen liittyen

9 ALLEKIRJOITUS JA PÄIVÄYS

Keuruulla 14. lokakuuta 2019

Satu Soutolahti
Keuruselkä satamat ja reitit -hanke
Projektipäällikkö

10 LÄHDELUETTELO

- Kuntaliitto (2019). *Saavutettavuusopas*. Haettu 8. 7. 2019 osoitteesta Kuntaliiton kotisivut: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/verkko-opaat/saavutettavuusopas>
- Mantere, S.;Hämäläinen, V.;Aaltonen, P.;Ikävalko, H.;& Teikari, V. (2003). *Organisaation strategian toteuttaminen. Suunnitelmista käytäntöön*. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Metsähallitus (2012). *Tiedotteet. Uutta tietoa kansallispuistojen kävijöistä ja talousvaikutuksista: luontomatkailuun panostaminen kannattaa*. Haettu 6. 8. 2019 osoitteesta <http://www.metsa.fi/-/uutta-tietoa-kansallispuistojen-kavijoista-ja-talousvaikutuksista-luontomatkailuun-panostaminen-kannattaa>
- Mönkkönen, K. (2002). *Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa*. Väitöskirja. Kuopion yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Haettu 1. 7 2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:951-781-933-1>
- Mönkkönen, K. (2011). *Vuorovaikutus. Asiakastyön taitojen ohjaaminen moniammatillisesti.Kehittämisasiantuntijan diaesitys Koulutus- ja kehittämiskeskus Salmiassa 8.4.2011 Sosnet yliopistoverkoston sivuilla*. Haettu 1. 7 2019 osoitteesta <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=7c960969-c9b4-4856-9190-b499665419a7>
- Retkipaikka (ei pvm). *Kotisivut*. Haettu 7. 8. 2019 osoitteesta <https://retkipaikka.fi/>
- Riikonen, T.;& Rautiainen, A. (2017). *Maastossa olevien ulkoilureittien ylläpitäjän vastuu. Suomen latu*. Haettu 10. 7 2019 osoitteesta <https://www.suomenlatu.fi/media/maastossa-olevien-ulkoilureittien-vastuut.pdf>
- Räsänen, P. (2016). *Luonnosta liiketoimintaa ja hyvinvointia. Kokonaisvaltainen suunnittelu. Visit Finland Outdoors -hankkeen projektipäällikön diaesitys Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien kotisivuilla. Lahden ammattikorkeakoulu*. Haettu 5. 7. 2019 osoitteesta https://www.popleader.fi/assets/site/popleader/files/LAMK-luonnosta-liiketoimintaa-ja-hyvinvointia_kokonaisvaltainen-suunnittelu.pdf
- Spinverse Oy ja Uudenmaan liitto (2018). *Tutkimuksesta liiketoimintaan -mallin edellytykset Uudellamaalla: BRIDGES-hankkeen innovaatio selvityksen tulokset*. Uudenmaan liitto. Haettu 8. 7 2019 osoitteesta <https://www.uudenmaanliitto.fi/files/21861/BRIDGES-lo>
- Suomen ympäristökeskus SYKE (2019). *Liiteri.fi. Tilastot*. Haettu 6. 8. 2019 osoitteesta <https://liiteri.ymparisto.fi/>
- Tilastokeskus (2019). *Tilastot*. Haettu 7. 8. 2019 osoitteesta <http://www.stat.fi/til/index.html>
- Valtioneuvoston kanslia (2016). *Avoimesti, rohkeasti ja yhdessä - Valtiohallinnon viestintäsuositus. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 14/2016*. Haettu 8. 7. 2019 osoitteesta <https://vnk.fi/documents/10616/3541383/Valtioneuvoston-viestintasuositus-2016.pdf/5b1ec30b-107c-419f-8366-bfd9b9f923f8/Valtioneuvoston-viestintasuositus-2016.pdf.pdf>